

PRILOG POZNAVANJU NAJSTARIJEG OPTJECAJA NOVCA NA PODRUČJU LIKE

TOWARD UNDERSTANDING THE EARLIEST CIRCULATION OF COINS IN LIKA

Autori obrađuju sveukupno 93 primjerka predcarskog te rimskog carskog novca, pronađena na pet gradinskih naselja s područja današnje Like (Umac u Brinju, Burzina glavica u Deringaju, Gradina u Mazinu, Obljaj u Donjem Lapcu te Gradina između Gornjih i Donjih Štrbaca nedaleko od Nebljusa). Među obrađenim primjercima dominiraju predcarske monete Numidije i Kartage, no zastupljene su i kovanice helenističkog Egipta, sicilskih i južnitalskih kolonija, brončani novac Rimske Republike, ali i primjerci Kraljevine Makedonije te jedna keltska tetradrahma. Rimski carski novac zastupljen je sa svega devet primjeraka, od kojih jedan potječe s Gradine u Mazinu, a osam s Obljaja u Donjem Lapcu. Dokumentiranje rimskih moneta u ovom je slučaju od iznimne koristi, s obzirom na to da takvi nalazi posljedično mogu ukazati na životni kontinuitet nekih lapodskih gradina i u periodu rimske vladavine.

Ključne riječi: Lika, predcarski novac, Numidija, Kartaga, rimski novac, lapodske gradine, Umac u Brinju, Burzina glavica u Deringaju, Gradina u Mazinu, Obljaj u Donjem Lapcu, Štrbačka gradina kraj Nebljusa

In this paper the authors analyze 93 pre-Imperial and Roman Imperial coins found at five hillfort settlements in the present-day Lika (Umac in Brinje, Burzina glavica in Deringaj, Gradina in Mazin, Obljaj in Donji lapac and Gradina between Gornji Štrbci and Donji Štrbci near Nebljusi). Predominant among the specimens analyzed here are the pre-Imperial currencies of Numidia and Carthage, but they also include coins from Hellenistic Egypt, Sicilian and South Italic colonies, bronze coins of the Roman Republic, Kingdom of Macedon and one Celtic tetradrachm. There are only nine Roman Imperial coins: one of them was found at Gradina hillfort in Mazin and the remaining eight at Obljaj in Donji Lapac. Documenting these Roman coins is very useful since such finds can indicate the continuity of habitation at some lapodic hillforts during the Roman rule.

Key words: Lika, pre-Imperial coins, Numidia, Carthage, Roman coins, lapodic hillforts, Umac in Brinje, Burzina glavica in Deringaj, Gradina in Mazin, Obljaj in Donji Lapac, Štrbačka gradina near Nebljusi

UVOD

Iako je fenomen kolanja predcarskog novca na području zapadnog Ilirika bio predmetom stručnih rasprava još od kraja 19. stoljeća,¹ u posljednjih je nekoliko godina zabilježena iznimno velika količina pojedinačnih nalaza takve vrste, posebice na raznim lokalitetima sjeverne Dalmacije i Like, što u mnogočemu nadopunjuje naše spoznaje o raznim pitanjima disperzije te numizmatičke građe na području predrimske Liburnije i Japodije.² U ranijim je radovima takav novac uglavnom bio proučavan u kontekstu takozvanih „ostava mazinskog tipa“,³ što je svojevrsan termin koji se u stručnoj literaturi može pronaći čak i onda kada je riječ o pojedinačnim nalazima moneta tipičnih za ostave takvog tipa.⁴ No fenomen ostava mazinskog tipa ne treba miješati s činjenicom da je sjevernoafrički novac, zajedno s monetama južnoitalskih helenističkih kolonija, ali i rimskim republikanskim novcem, u velikom broju kolao na svim važnijim mjestima Liburnije i Japodije.⁵ Termin „ostava mazinskog tipa“ u svojoj je biti samo *terminus technicus* kojim se u užem smislu označava fenomen deponiranja karakteristične vrste numizmatičkih, ali i uporabnih predmeta, koji je – barem za sada – gotovo isključivo zabilježen na japodskom teritoriju.⁶ S druge strane, velika količina pojedinačnih primjeraka

INTRODUCTION

Although the circulation of the pre-Imperial coins in Western Illyricum has been the subject of studies since the late 19th century,¹ the exceptionally large quantities of such coins found in the past years, particularly at various sites in Northern Dalmatia and Lika, have contributed substantially to our insight into various aspects of the dispersion of the numismatic material in pre-Roman Liburnia and Iapodia.² In the earlier papers, these coins were mostly studied in the context of the so-called “Mazin-type hoards”,³ a technical term of a sort used in expert literature even when individual finds of currencies typical of such hoards are discussed.⁴ But the phenomenon of the Mazin-type hoards should not be mixed with the fact that large quantities of North African coinage, together with the coins of South Italic Hellenistic colonies and those of the Roman Republic, circulated in all major settlements in Liburnia and Iapodia.⁵ Essentially, the term “Mazin-type hoard” is but a technical term used to describe the phenomenon of hoarding characteristic types of numismatic material and various metal objects recorded – at least for now – almost exclusively on Iapodic territory.⁶ On the other hand, a large number of individual coins, also present in the Mazin-type hoards, were found at numerous

- 1 J. Brunšmid, 1897; 1902; M. von Bahrfeldt, 1901. Zahvaljujemo kolegi Dejanu Filipčiću na pomoći pri klasifikaciji rimskih kovanica prezentiranih u ovom radu. Također zahvaljujemo kolegi Mati Ilkiću, u čijem smo društvu često dijelili razgovore o najstarijem optjecaju novca na području Liburnije i Japodije, a koji su zasigurno pridonijeli konačnoj kvaliteti ovog rada.
- 2 Usp. primjerice: M. Dubolnić Glavan – V. Glavaš, 2011, 111-119; M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 7-13, kat. br. 1-40; M. Ilkić – I. Čerina – S. Čerina, 2014, 68-72, kat. br. 1-28; M. Ilkić – M. Rebić, 2014; M. Ilkić – P. Kožul – I. Čurković, 2014, 81-86, kat. br. 1-22; L. Šešelj – M. Ilkić, 2015, 425-428; M. Ilkić – P. Kožul, 2016, 93-96, kat. br. 1-14; M. Ilkić, 2017, 160-171, kat. br. 1-88; M. Ilkić – M. Čelhar, 2017. Važno je napomenuti da se pitanjem kolanja određene vrste predcarskog novca na području istočnog Jadrana bavio i Šime Batović, održavši predavanje davne 1975. na skupu u Manfredoniji, premda mu je cjeloviti rad tiskan tek 2012. godine (usp. Š. Batović, 2012).
- 3 Tim se problemom ponajviše bavio Ivan Mirnik, dugogodišnji voditelj Numizmatičkog odjela Arheološkog muzeja u Zagrebu (usp. posebno I. Mirnik, 1987; 2009, 483-484, gdje je navedena i ostala relevantna literatura). Ranije je bio poznat iznimno mali broj pojedinačnih nalaza: usp. K. Patsch, 1990, 50 (novac Numidije iz Donjeg Lapca), 53 (novac Kartage iz Palanke); Z. Dukat – A. Glavičić, 1975, 171 (novac Numidije iz Senja i gradine Vital kraj Prozora); I. Mirnik, 2009, 447 (nalazi predcarskog novca iz Prozora).
- 4 Usp. A. Bertol – K. Farac, 2012, 97-98, fig. 2, gdje se i pojedinačni nalazi različite vrste predcarskih moneta pokušavaju dovesti u kontekst fenomena deponiranja novca. No, po našem je mišljenju tu vjerojatnije riječ o pojedinačnim nalazima, kakvi se u iznimno velikom broju pronalaze na čitavom području predrimske Liburnije i Japodije (v. ovdje bilj. 2). Usp. i A. Bertol, 2014, gdje se pojedinačni nalazi različite vrste predcarskog novca s lokaliteta Sveta Trojica u Starigradu Paklenici, pokušavaju dovesti u vezu s „ostavama Mazinskog tipa“.
- 5 Problemom kolanja predcarskog novca na području Liburnije i Japodije, posebice pojedinačnim primjercima, prvi se ozbiljnije počeo baviti Mato Ilkić, koji je s većim brojem suradnika objavio niz radova o toj temi (usp. radove navedene ovdje u bilj. 2).
- 6 Prema I. Mirnik, 2009, 484, do sada je sveukupno zabilježeno 12 registriranih ostava novca mazinskog tipa, od kojih 11 potječu s japodskog teritorija, dok je ostava numidskog novca iz okolice Obrovca deponirana na matičnom teritoriju Liburna. Ostave mazinskog tipa uglavnom su sadržavale primjerke sjevernoafričkog brončanog novca i to novac Kartage, Numidije i helenističkog Egipta, ali i razne monete južnoitalskih helenističkih kolonija te brončanog novca Rimske Republike (I. Mirnik, 2009, 483-485). Skupni nalazi takvog novca u hrvatskoj su numizmatiki poznati pod nazivom „ostave mazinskog tipa“, a ime su dobile po čuvenom skupnom nalazu koji je 1896. godine pronađen u Mazinu (v. ovdje bilj. 1).

- 1 J. Brunšmid, 1897; 1902; M. von Bahrfeldt, 1901. We are grateful to our colleague Dejan Filipčić for helping us classify the Roman coins presented in this paper. Credit is also due to our colleague Mato Ilkić, who shared with us long discussions about the earliest circulation of coins in Liburnian and Iapodic territories, thus certainly contributing to the final quality of this paper.
- 2 Cf., for example: M. Dubolnić Glavan – V. Glavaš, 2011, 111-119; M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 7-13, cat. no. 1-40; M. Ilkić – I. Čerina – S. Čerina, 2014, 68-72, cat. no. 1-28; M. Ilkić – M. Rebić, 2014; M. Ilkić – P. Kožul – I. Čurković, 2014, 81-86, cat. no. 1-22; L. Šešelj – M. Ilkić, 2015, 425-428; M. Ilkić – P. Kožul, 2016, 93-96, cat. no. 1-14; M. Ilkić, 2017, 160-171, cat. no. 1-88; M. Ilkić – M. Čelhar, 2017. It is important to note that Šime Batović also studied the circulation of certain types of pre-Imperial coins in Eastern Adriatic. He gave a lecture on it at a conference in Manfredonija back in 1975, although his complete paper was not published before 2012 (cf. Š. Batović, 2012).
- 3 This was the domain of the special concern of Ivan Mirnik, the long-time head of the Numismatic Department of the Zagreb Archaeological Museum (cf., particularly, I. Mirnik, 1987; 2009, 483-484, where the remaining relevant literature is cited). Before that, only a very small of individual finds were known: cf. K. Patsch, 1990, 50 (Numidian coins from Donji Lapac), 53 (Carthaginian coins from Palanka); Z. Dukat – A. Glavičić, 1975, 171 (Numidian coins from Senj and Vital hillfort near Prozor); I. Mirnik, 2009, 447 (pre-Imperial coins found in Prozor).
- 4 Cf. A. Bertol – K. Farac, 2012, 97-98, fig. 2, attempting to put the individual finds of various types of pre-Imperial currencies in the context of the coin-hoarding phenomenon. However, we believe that, in the case in point, it is more likely that these are individual coins, the numerous likes of which are found throughout the pre-Roman Liburnia and Iapodia (see note 2 here). Cf. also A. Bertol, 2014, attempting to establish a connection between the individual finds of various pre-Imperial coins from Sveta Trojica site in Starigrad Paklenica on one hand and “Mazin-type hoards” on the other.
- 5 The first one to pay serious attention to the problem of circulation of pre-Imperial coins in Liburnia and Iapodia – individual specimens in particular – was Mato Ilkić, who, together with a number of collaborators, published many papers on this subject (cf. the papers cited here in note 2).
- 6 According to I. Mirnik, 2009, 484, a total of 12 Mazin-type hoards have been recorded so far. Of these, 11 were found on the Iapodic territory and a hoard of Numidian coins from around Obrovac was deposited on the native territory of the Liburni. The Mazin-type hoards mostly contained bronze coins from North Africa (Carthage, Numidia and Hellenistic Egypt), but also various currencies from South Italic Hellenistic colonies and bronze coins of the Roman Republic (I. Mirnik, 2009, 483-485). In Croatian numismatics, the hoards of such coins are known as “Mazin-type hoards”. They were named after the well-known hoard found in Mazin in 1896 (see note 1 here).

numizmatičkih nalaza kakvi su prisutni i u ostavama mazin-skog tipa, pronađena je na brojnim lokalitetima Liburnije i Japodije, što svjedoči da je u određeno vrijeme novac Numidije, Kartage, helenističkog Egipta, ali i sicilskih te južnoital-skih helenističkih kolonija, kao i rimski republikanski novac, bio dio svojevrsnog „monetarnog sustava“ kojim su se broj-ne zajednice budućeg skardonitanskog konventa služile pri različitim oblicima ekonomske suradnje.⁷

Budući da je sjevernoafrički novac, zajedno s rimskim republikanskim, sicilskim te južnoitalskim novcem heleni-stičkih kolonija, kao i primjerima iz Makedonije – pa čak i Hispanije – predstavljao zasebnu skupinu numizmatičke građe korištene unutar „monetarnog sustava“ Liburnije i Japodije, sasvim je normalno da je u jeku povijesnih pre-viranja bio deponiran u zemlju kao određena vrsta nečije cjeloživotne uštedevine. Dakle, novac kakav se obrađuje u ovom radu u svojoj je biti zapravo dio relativno široke lepe-ze predrimskog „monetarnog sustava“ kojim su se u odre-đeno vrijeme koristile predrimske zajednice Liburnije i Ja-podije. Nalazi takvog novca pronalaze se gotovo na svim važnijim centrima navedenog područja i to prvenstveno kao pojedinačni nalazi; dok se u isto vrijeme, posebice na području južne i istočne Japodije, takav novac pronalazi i u velikim skupnim ostavama koje su vlasnici zakopali u zemlju poput nekakva blaga, ali, po svemu sudeći, nikada nisu dobili priliku vratiti se na originalno mjesto deponi-ranja.⁸

LOKALITETI

Novac obrađen u ovom radu nije pronađen prilikom ar-heoloških istraživanja, već su ga pronašli tragači-amateri, koristeći se detektorom metala. Problem takvog prona-laženja arheoloških predmeta prisutan je u gotovo svim dijelovima Republike Hrvatske, a najčešće se pronađeni predmeti ne prijavljuju nadležnim institucijama, čime se gubi svaki trag o postojanju ili eventualnom mjestu njih-o-va pronalaska. Srećom, postoje i određene iznimke, tako da su pojedini tragači – svjesni važnosti informacije o mje-stu i kontekstu pronalaska – odlučili podijeliti svoja sazna-nja, čime se barem sačuvao podatak o originalnom mjestu pronalaska kovanica. Uz to, vrlo je važno napomenuti da

sites in Liburnia and Iapodia. This can be seen as evidence that, during a certain period, the coins from Numidia, Car-thage, Hellenistic Egypt, but also those from Sicilian and South Italic Hellenistic colonies and Roman Republic, belong-ed to a “monetary system” of a sort, that was used by nu-merous communities of the future *conventus Scardonitanus* for various forms of goods exchange.⁷

Since the North African coins, together with the Roman Republican, Sicilian and South Italic coins from Hellenistic co-lonies and specimens from Macedon – and even from Hispan-ia – represented a separate group of the numismatic materi-al used in the “monetary system” of Liburnia and Iapodia, it is only normal that, during historical turmoil, they were deposi-ted in the ground as someone’s lifetime savings of a sort. Con-sequently, the coins analyzed in this paper were essentially part of a relatively wide panoply of the pre-Roman “monetary system” used by the pre-Roman communities of Liburnia and Iapodia in a certain period. Such coins were found in almost all major centers of the area, primarily as individual finds. At the same time, particularly in the southern and eastern parts of Iapodia, such coins are also found in large hoards, buried in the ground like some treasure. By all indications, their owners never had an opportunity to return to the places where they had originally deposited them.⁸

THE SITES

The coins analyzed in this paper were not found during ar-chaological excavations; all of them were found by amateurs using metal detectors. Such search of archaeological artefacts is widespread in Croatia and such finds are usually not repor-ted to competent institutions. As a result, all traces of the arte-facts or, at least, of the places where they were found, are lost. Fortunately, there are exceptions: Being aware of the impor-tance of information about the place and context of a find, some searchers share it with archaeologists. In such cases, at least the original sites of the finds are known. It is also impor-tant to note that most of the specimens have been given to the Archaeological Museum Zadar and will thus be preserved as a cultural good of the Republic of Croatia.⁹

7 Nakon konačnog osvajanja Ilirika, krajem Augustove, odnosno početkom Tiberijeve vladavine, peregrinske zajednice Liburna i Japoda organizirane su u okviru sudbenog konventa sa sjedištem u Skardoni (Plin. HN 3.139; usp. najnovije D. Demicheli, 2015), kojima je, barem u najranijim periodima, upravljao vojni prefekt iz viteškog staleža (*praefectus civitatum Liburnorum et Iapudum*, usp. N. Cesarik – M. Glavičić, 2018, 130-132). Termin „monetarni sustav“ ovom prilikom upotrebljavamo samo kao *terminus technicus*, s obzirom na to da je riječ o području na kojem izvorno nije bio kovan novac te je prema tomu vjerojatno da nije bilo službenog monetarnog sustava (u okvirima suvremenog teoretskog modeliranja). O konačnim zaključcima o naravi i evoluciji tog pseudomonetarnog sustava moći će se raspravljati tek nakon konkretnih budućih saznanja, prikupljenih prvenstveno sustavnim arheološkim istraživanjima navedenog područja.

8 Usp. M. Bonačić Mandinić, 2006, 200, gdje autorica iznosi mišljenje da je bronca iz mazin-ske ostave možda bila sustavno spremana na tom mjestu.

7 After the final conquest of Illyricum at the end of Augustus’ reign and the beginning of Tiberius’ reign, the peregrine communities of Liburnia and Iapodia were organized as part of the *conventus iuridicus* with its seat in Scardona (Plin. HN 3.139; cf. the most recent D. Demicheli, 2015), governed – at least in the earlier period – by a military prefect from the equestrian order (*praefectus civitatum Liburnorum et Iapudum*, cf. N. Cesarik – M. Glavičić, 2018, 130-132). The term “monetary system” is used here as a technical term, because no coins were struck in this region, so there was probably no official monetary system there (not the one that would fit the modern theoretical model). To make final conclusions about the nature and evolution of this pseudo-monetary system, we will have to gain a deeper insight, primarily by carrying out systematic archaeological excavations in this area.

8 Cf. M. Bonačić Mandinić, 2006, 200, where the author opines that the bronze from the Mazin hoard could have been systematically stored there.

9 The coins were given to us by the finders who wanted to remain anonymous. A total of 81 coins are kept in Archaeological Museum Zadar – all off them except the cat. no. 20, 36, 42-45, 55, 70, 81, 86, 88 and 89, which are kept in a private collection.

su gotovo svi primjerci predani na čuvanje Arheološkom muzeju Zadar, tako da će većina pronađenih predmeta biti trajno sačuvana kao kulturno dobro Republike Hrvatske.⁹

Prema riječima pronalazača, sav novac obrađen u ovom radu pronađen je isključivo u pojedinačnim primjercima i to u plitkom površinskom sloju, dubine do 20 cm. Novac potječe s pet različitih gradinskih lokaliteta s područja današnje Like. Riječ je o gradini Umac u Brinju, Burzinoj glavici u Deringaju, Gradini u Mazinu, gradini Obljaj u Donjem Lapcu te Gradini između Gornjih i Donjih Štrbaca nedaleko od Nebljusa (Sl. 1).¹⁰

Sudeći prema dobro poznatim historiografskim i arheološkim okolnostima, sve su navedene gradine bile integralnim dijelom rasprostiranja nekadašnje etničke zajednice Japoda.¹¹ U pravilu je riječ o uzvišenjima koja dominiraju neposrednim krajolikom¹² te su iz raznih strateških razloga odabrana kao središta predrimskih zajednica Japodije.¹³ Iako se Japodi, za razliku od nekih drugih ilirskih etnija, čak i relativno često spominju unutar različitih povijesnih okolnosti; topografija japodskog teritorija je, za razliku od područja Liburnije, ipak ostala dosta zamagljena, uglavnom zbog manjka direktnih literarnih te posebice epigrafskih vrela. Rekonstrukcija japodske topografije gotovo se isključivo crpi iz kasnoantičkih itinerara, poput Peutingerove karte i Antoninova itinerara.¹⁴ No u kombinaciji s itinerarima, navodi Strabona¹⁵ te posebno Apijana¹⁶ barem su donekle rasvijetlili određena pitanja japodske topografije pa se tako na osnovi Apijanova navoda o Oktavijanovu pokoravanju „Japoda koji obitavaju s ove strane Alpa“,¹⁷ relativno precizno mogu odrediti centri Avendeata i Arupina, a možda i Monetina, za koje postoji opravdana pretpostavka da im se središte nalazilo upravo na gradini Umac u Brinju.¹⁸ Danas je još uvijek aktualna pretpostavka Josipa Brunšmida kako bi legendarni *Metulum* trebali tražiti na području Velike i Male Viničice, nedaleko od Josipdola, na osnovi čega se i *Terponus* počeo tražiti na području Modruša, ali i Trojvrha nedaleko

According to the finders, all the coins analyzed in this paper were found only as individual specimens, in the shallow surface layer, up to 20cm deep. The sites of the finds are at five different hillforts in the present-day Lika: Umac in Brinje, Burzina glavica in Deringaj, Gradina in Mazin, Obljaj in Donji Lapac and Gradina between Gornji Štrbci and Donji Štrbci near Nebljusi (Fig. 1).¹⁰

Judging by well-known historiographical and archaeological circumstances, all the above mentioned hillforts were integral parts of the onetime native territory of the lapodic ethnic community.¹¹ These were usually high grounds dominating their immediate surroundings.¹² For various strategic reasons, they were chosen as centers of lapodia's pre-Roman communities.¹³ Although the lapodes, unlike some other ethnic groups of Illyricum, are relatively often mentioned in various historical circumstances, the topography of their territory remains rather hazy nevertheless, mostly due to lack of direct literary and, in particular, epigraphic sources (in contrast, we have a better insight into the Liburnian territory). Almost only sources for the reconstruction of the lapodic topography are the Late Antiquity road maps, like the Peutinger Map and Antonine Itinerary.¹⁴ Combined with the itineraries, the notes of Strabo,¹⁵ and Appian in particular,¹⁶ cast some light on certain questions about the lapodic topography: For example, Appian's note about Octavian's conquest of the "lapodes who live on this side of the Alps"¹⁷ helps us establish relatively accurate locations of the centers of the Avendeatae, Arupini and maybe even the Monetini. We can also assume with good reason that the center of the Monetini was located at Umac hillfort in Brinje.¹⁸ Josip Brunšmid's assumption that the legendary *Metulum* should be sought in the area of Velika Viničica and Mala Viničica near Josipdol is still considered plausible. This is why *Terponus* is also being sought in the area of Modruš, as well as in the area of Trojvrh near Plaški.¹⁹

9 Novac smo dobili na uvid od pronalazača koji žele ostati anonimni. Arheološkom muzeju Zadar predana je 81 kovanica, odnosno sve osim kat. br. 20, 36, 42-45, 55, 70, 81, 86, 88, 89, koje se čuvaju u privatnoj zbirci.

10 Na Topografskoj karti Hrvatske 1 : 25000 (list NEBLJUSI 4516-3-4-2, godina izvornika: 2006) naveden je toponim „Gradine“ (kota 586), dok je na Hrvatskoj osnovnoj karti 1 : 5000 (list NEBLJUSI 5 J 13 – 15, godina izvornika: 1985) naveden toponim „Gradina“, s tim da se na samoj koti, manjim slovima, javlja pluralni oblik „Gradine“. Budući da se Gradina između Gornjih i Donjih Štrbaca nalazi nedaleko od poznate sedrene barijere Štrbačkog buka na rijeci Uni, smatramo da bi najprikladniji naziv za taj lokalitet bio „Štrbačka gradina“.

11 Detaljno o Japodima v. B. Olujić, 2007.

12 Redovito je riječ o uzvišenjima, odnosno istaknutim glavicama koje dominiraju ličkim krškim zavalama.

13 Rijetke su gradine bile predmetom arheoloških istraživanja, a samim nasumičnim pregledom topografskih karata i zračnih snimaka uočljiva je iznimno velika koncentracija gradinskih utvrđenja na širokom prostoru današnje Like.

14 Usp. B. Olujić, 2007, 207-212.

15 Strab. 7.5.4.

16 App. III. 4.16.

17 App. III. 4.16. (Ἰαπόδων δὲ τῶν ἐντός Ἀλπεῶν / Iapodōn de tōn entos Alpeōn). Usp. i Cass. Dio 49.35.1.

18 Usp. M. Glavičić – N. Cambi, 2017, 7-11, gdje je navedena i ostala relevantna literatura.

10 The Topographic Map of Croatia, scale 1:25000 (NEBLJUSI 4516-3-4-2 sheet, originally published in 2006) features the toponym "Gradine" (Hill 586), while Croatian Base Map, scale 1:5000 (NEBLJUSI 5 J 13 – 15 sheet, originally published in 1985) features the toponym "Gradina", although the plural form "Gradine" can also be found, printed in smaller letters next to the elevation. Since the well-known travertine barriers of the Štrbački buk waterfall on the River Una are located in the vicinity, we believe the most suitable place name for the site would be "Štrbačka gradina" ("Štrbci Hillfort").

11 For details on lapodes, see B. Olujić, 2007.

12 These are always high grounds – elevated points – dominating the karst fields of Lika.

13 Few hillforts have been explored archaeologically. Even a superficial look at topographic maps and aerial photographs is enough to notice a very high concentration of hillforts across the present-day Lika region.

14 Cf. B. Olujić, 2007, 207-212.

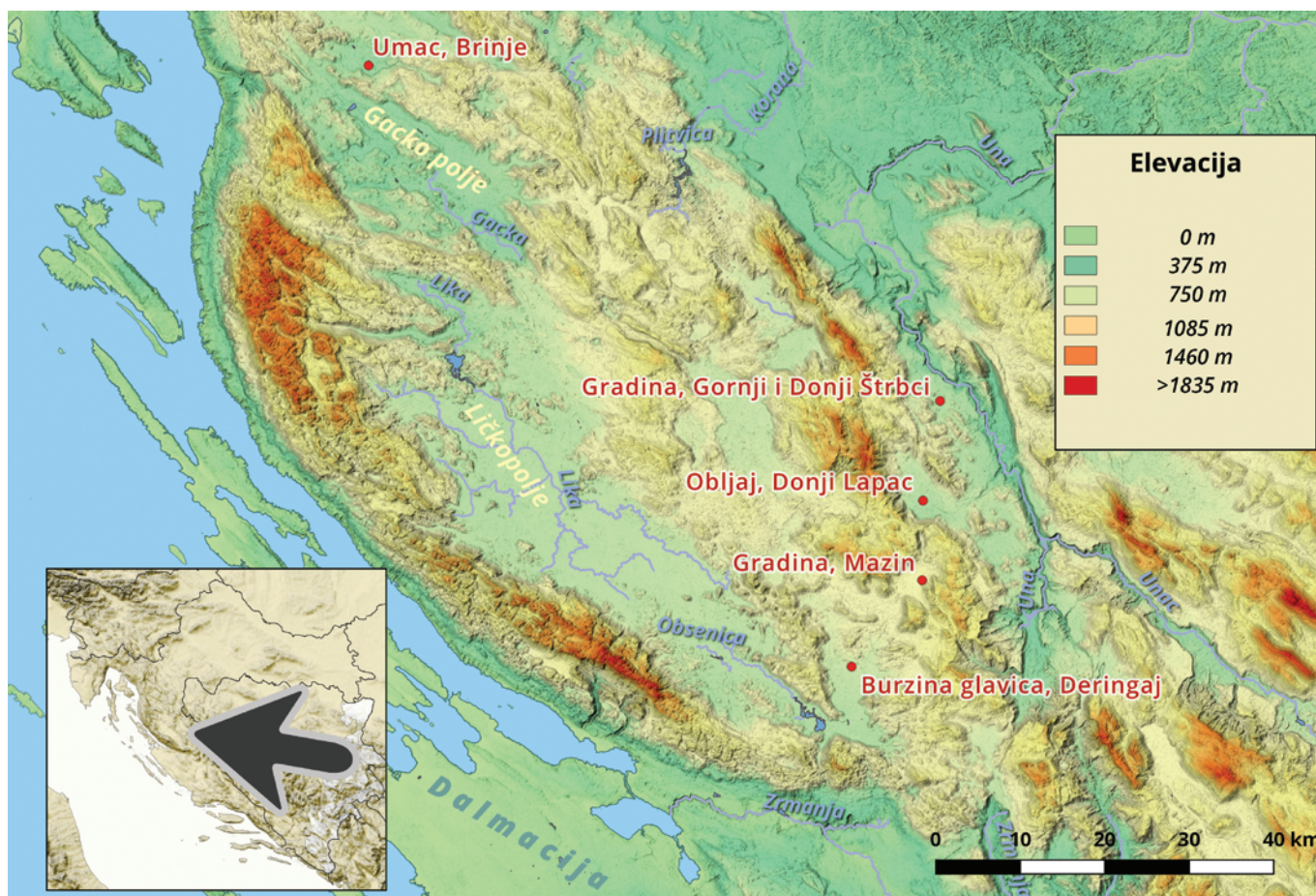
15 Strab. 7.5.4.

16 App. III. 4.16.

17 App. III. 4.16. (Ἰαπόδων δὲ τῶν ἐντός Ἀλπεῶν / Iapodōn de tōn entos Alpeōn). Cf. also Cass. Dio 49.35.1.

18 Cf. M. Glavičić – N. Cambi, 2017, 7-11, where other relevant literature is also cited.

19 G. Veith, 1914, 27-29; B. Olujić, 2007, 134. Cf. also the latest D. Balen Letunić – D. Perkić, 2017, 79-81. For *Terponus*, see App. III. 4.18; for *Metulum* App. III. 4.19-21; Strab. 7.5.4; Cass. Dio 49.35.2.

od Plaškog.¹⁹ No velika prepreka svim teorijama koje na ovaj ili onaj način žele *Metulum* smjestiti u okolicu Josipdola, jest iznimna krhkost, pa čak i kontradiktornost temeljnog argumenta.²⁰

Slika 1. Karta s označenim gradinskim naseljima
Figure 1. Map with designated hillfort settlements

izradio / made by: L. Drahotusky-Bruketa

However, the major obstacle for all the theories placing *Metulum* around Josipdol one way or another is the fragile – even contradictory – nature of their basic argument.²⁰

19 G. Veith, 1914, 27-29; B. Olujić, 2007, 134. Usp. i najnovije D. Balen Letunić – D. Perkić, 2017, 79-81. Za *Terponus* v. App. III. 4.18; za *Metulum* App. III. 4.19-21; Strab. 7.5.4; Cass. Dio 49.35.2.

20 J. Brunšmid, 1907, 90-91, br. 203, smjestio je *Metulum* na Viničicu isključivo na osnovi natpisa CIL 3, 10060, zabilježenog na votivnoj ari podignutoj u čast Jupitera i Genija mjesta. Kako su slova na toj ari zapravo urezivana, a ne klesana, a time i priložena s većim brojem lošije izvedenih ligatura, postoji i mogućnost pogrešnog čitanja ponekih slova na natpisu. No bez obzira na to, glavna prepreka Brunšmidovu čitanju leži u činjenici da nigdje u rimskom svijetu nije zabilježena posveta *Genio loci municipii*. Postoje posvete Geniju mjesta (*Genius loci*) ili Geniju municipija (*Genius municipii*), no ne i „Geniju mjesta municipija“, a takvo bi što naprosto i prkosilo logici. Budući da pretpostavljeni municipalni karakter antičkog naselja na području Josipdola nije potvrđen nikakvim drugim natpisom, Brunšmidova se pretpostavka čini još nategnutijom. Naravno, samo povezivanje Apijanova navoda o opsadi i konačnom uništenju *Metula* iz 35. pr. Kr. (App. III. 4.19-21) te natpisa iz Dioklecijanova doba na kojem se, između ostalog, pokušava pretpostaviti municipalni status naselja kraj Josipdola, naprosto spada u sferu projiciranja želja (usp. G. Veith, 1914, 29-38). Daljnje potrage za eventualnim dokazima o povezivanju Viničice s *Metulom* također spadaju u sferu domišljanja, jer one u svojoj biti nastoje stvoriti dokaz na osnovi pretpostavljene teorije, a ne obratno. Brunšmidova pretpostavljena konstrukcija *Gen/fo loci m(municipii) Met(ulensium)* nema uporišta u analognim primjerima, a na osnovi činjeničnog stanja, nema čak ni previše smisla. S obzirom na sve navedeno, smatramo da je vjerojatnije da slovo M u drugom retku natpisa pripada prenomenu dedikanta (*Marcus*), dok slova MET u ligaturi (ako je slovo T stvarno urezano u ligaturi sa slovom E) vjerojatno pripadaju skraćenoj verziji njegova prvog nomena, koji bismo na osnovi analogija mogli restituirati kao *Met(ilius)* ili *Met(tius)* (usp. OPEL 3, 80; primjer polionimije u sličnom slučaju: AE 1957, 51). Donekle slično čitanje dao je i Š. Ljubić 1882, 15-16, prilikom prvotne objave tog natpisa. O arheološkim istraživanjima Viničice, usp. B. Olujić, 2007a; 2011.

20 J. Brunšmid, 1907, 90-91, no. 203, locates *Metulum* on Viničica hillfort only on the basis of the inscription CIL 3, 10060, found on a votive altar erected in honor of Jupiter and Genius loci. As the characters on the altar were incised, not carved, resulting in a number of poorly executed ligatures, there is also a possibility that some of the characters of the inscription were misread. Regardless of this, the main problem with Brunšmid's interpretation is the fact that nowhere in the Roman world a dedication to a *Genius loci municipii* has been found. There are numerous dedications to *Genius loci* or *Genius municipii*, but none to a *Genius loci municipii* which, after all, would defy logic. As the assumed municipal character of the Roman settlement in Josipdol area has not been confirmed with any other inscription, Brunšmid's assumption seems even more far-fetched. Of course, attempts to connect Appian's claims about the siege and eventual destruction of *Metulum* in 35 BC (App. III. 4.19-21) and an inscription from Diocletian's era based on which the municipal status of a settlement near Josipdol is speculated simply belongs to the domain of wishful thinking (cf. G. Veith, 1914, 29-38). Further search of possible evidence of connections between Viničica and *Metulum* also belong to such domain because, in essence, they are trying to create evidence on the basis of a theory instead the other way round. There are no examples that would support Brunšmid's assumed reading *Gen/fo loci m(municipii) Met(ulensium)*, which does not even make a lot of sense in terms of facts. Given all this, we believe it is more likely that the letter "M" in the second row of the inscription belongs to the dedicant's prenomem (*Marcus*), while the letters MET in the ligature (if it is a "T" indeed that is incised in it with the "E") probably belong to an abbreviated version of his first nomen that, based on analogies, could be reconstructed as *Met(ilius)* or *Met(tius)* (cf. OPEL 3, 80; a similar example of polyonymy: AE 1957, 51). Š. Ljubić 1882, 15-16 gave a similar interpretation when it was first published. For archaeological excavations of Viničica, cf. B. Olujić, 2007a; 2011.

Budući da se ni jedna gradina predstavljena u ovom radu ne nalazi na trasama rimskih cesta zabilježenih u kanoantičkim itinerarima, ni jedan od prezentiranih lokaliteta ne možemo sa sigurnošću povezati s dosad poznatim japodskim toponimima. Iznimku jedino predstavlja Umac u Brinju, s obzirom na to da bi on, kako je već napomenuto, svojim geografskim položajem mogao odgovarati japodskom Monetiju.²¹

No geografski gledano, Umac u Brinju, Burzinu glavicu u Deringaju te Gradinu u Mazinu mogli bismo smjestiti na područje „Japoda s ove strane Alpa“,²² s obzirom na to da se nalaze jugozapadno od gorskog lanca Velike i Male Kapele te Ličke Plješevice.²³ S druge strane, donjolapački Obljaj te posebno Štrbačku gradinu, smještenu nedaleko od poznatog Štrbačkog buka na rijeci Uni, mogli bismo pripisati „Japodima s one strane Alpa“,²⁴ s obzirom na to da se nalaze istočno od obronaka Ličke Plješevice. Pripadnost Japodima s one strane Alpa možda potvrđuju i brojne kovanice koje su evidentno gorjele, što bismo eventualno mogli pripisati ratnim zbivanjima u okviru Oktavijanove kampanje protiv prekoalpskih Japoda 35. pr. Kr. Tu se posebno ističe velika količina spaljenog numizmatičkog materijala sa Štrbačke gradine, gdje je zanimljivo primijetiti činjenicu da je, sudeći prema sadašnjim spoznajama, vjerojatno došlo do diskontinuiteta u naseljavanju gradine, s obzirom na to da se na njoj ne nalazi materijal iz vremena principata. Stoga je vrlo lako moguće da je gradina bila spaljena tijekom Oktavijanove kampanje 35. pr. Kr.²⁵

UMAC U BRINJU

Gradina Umac smještena je unutar krške zavale Brinjskog polja, a svojim položajem dominira čitavim neposrednim područjem (Sl. 2). Udaljena je nešto više od 1 km od centra današnjeg Brinja i markantnog srednjovjekovnog utvrđenja Starog grada Sokolca. Gradinsko naselje smjestilo se na istaknutoj glavici, za koju se u literaturi može pronaći i naziv Humac,²⁶ no na Topografskoj karti 1 : 25000, kao i na Hrvatskoj osnovnoj karti 1 : 5000, zabilježen je naziv „Umac“ (kota 562,4 m), koji upotrebljava i lokalno stanovništvo. Danas je gradina uglavnom prekrivena šumom (Sl. 3), tako

As none of the hillforts presented in this paper is located on the routes of the Roman roads designated in Late Antiquity itineraries, not one of the sites presented cannot be positively associated with the lapodic toponyms known so far. The only exception is Umac hillfort in Brinje; as mentioned above, its geographical position leads us to believe it could correspond to the lapodic Monetium.²¹

Geographically speaking, Umac in Brinje, Burzina glavica in Deringaj and Gradina in Mazin could be located in the territory of the “lapodes on this side of the Alps”,²² since all three of these hillforts are situated southwest of the mountain range consisting of Velika Kapela, Mala Kapela and Lička Plješevica Mountains.²³ On the other hand, Obljaj in Donji Lapac and, particularly, Štrbačka gradina near the well-known Štrbački buk waterfall on the River Una could be attributed to the “lapodes on the other side of the Alps”,²⁴ since both hillforts are situated east of Lička Plješevica. The numerous coins that were definitely exposed to fire (which could be attributed to events during Octavian’s campaign against the Transalpine lapodes in 35 BC) could perhaps be seen as evidence that these hillforts belonged to the lapodes on the other side of the Alps. Particularly standing out here is the large quantity of burnt numismatic material found at Štrbačka gradina where – interestingly – there was probably a discontinuity in habitation because no numismatic material from the Principate has been found. It is therefore very possible that the hillfort was burnt down during Octavian’s campaign in 35 BC.²⁵

UMAC IN BRINJE

Situated in Brinjsko polje (Brinje karst field), Umac hillfort dominates the entire surrounding area (Fig. 2) and is a bit more than one kilometer away from the center of present-day Brinje and the striking medieval Sokolac Castle. In modern literature, the hillfort is often named Humac.²⁶ However, on the Topographic Map (1:25000) and Croatian Base Map (1:5000), the hillfort is designated as Umac (562.4m), which is the place name used by the local population, too. Today, the hillfort is mostly covered with wood (Fig. 3) and is hard to discern on modern aerial and satellite photographs

21 Nalazi predcarskog novca pronađeni na gradini Umac upravo potvrđuju ranija razmišljanja da se na Umcu nalazilo snažno japodsko središte s kraja željeznodobne epohe (usp. M. Glavičić – N. Cambi, 2017, 14-15).

22 V. ovdje bilj. 17.

23 Pod pojmom Alpa, u kontekstu podjele Japoda „s ove“ ili „one strane“, podrazumijeva se planinski lanac Velike i Male Kapele te Ličke Plješevice (M. Glavičić – N. Cambi, 2017, 7, bilj. 31, gdje je navedena i ostala relevantna literatura).

24 App. III. 4.18 (Ἰάποδες δὲ οἱ πέραν Ἀλπεων / *Iapodes de hoi peran Alpeōn*); 4.21 (Ἰάποδες μὲν οὖν οἱ πέραν Ἀλπεων / *Iapodes men oun hoi peran Alpeōn*). Usp. i Cass. Dio 49.35.1.

25 Naravno, konačan zaključak o potencijalnom gorenju Štrbačke gradine može se donijeti samo na osnovi egzaktnih podataka, dobivenih prvenstveno sustavnim arheološkim istraživanjem tog lokaliteta. O mogućnostima, ali i potencijalnim problemima glede interpretacije numizmatičkih nalaza, usp. P. Kos, 1997.

26 B. Olujić, 2007, 141; M. Glavičić – N. Cambi, 2017.

21 The pre-Imperial coins found at Umac hillfort confirm the earlier opinions that a strong lapodic center thrived there in the Late Iron Age (cf. M. Glavičić – N. Cambi, 2017, 14-15).

22 See note 17 here.

23 The term “Alps”, used here in the context of the division to the lapodes “on this side” and those “on the other side of the Alps”, refers to the mountain range consisting of Velika Kapela, Mala Kapela and Lička Plješevica Mountains (M. Glavičić – N. Cambi, 2017, 7, note 31, where other relevant literature is also cited).

24 App. III. 4.18 (Ἰάποδες δὲ οἱ πέραν Ἀλπεων / *Iapodes de hoi peran Alpeōn*); 4.21 (Ἰάποδες μὲν οὖν οἱ πέραν Ἀλπεων / *Iapodes men oun hoi peran Alpeōn*). Cf. also Cass. Dio 49.35.1.

25 Of course, definitive conclusions about the potential exposure to fire of Štrbačka gradina can only be made on the basis of exact data, obtained primarily by systematic archaeological excavations at the site. For possibilities and potential problems in interpreting the numismatic finds, cf. P. Kos, 1997.

26 B. Olujić, 2007, 141; M. Glavičić – N. Cambi, 2017.

Slika 2. Umac u Brinju
Figure 2. Umac in Brinje

foto / photo: N. Cesarik

Slika 3. Pogled na Umac u Brinju sa sjeverozapadne padine
Figure 3. Northwestern view of Umac in Brinje

foto / photo: N. Cesarik

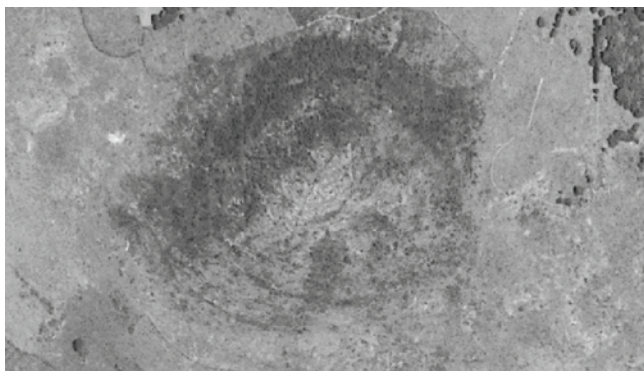

da ju je teško percipirati preko suvremenih zračnih i satelitskih snimaka (Sl. 4). No, za razliku od današnjih snimaka, na zračnoj snimci iz 1968. dobro se vide konture višestrukih koncentričnih bedema (Sl. 5), prema čemu je jasno da je život na Umcu bio organiziran na više branjenih razina. Dominantan položaj Umaca posebno se dobro može percipirati

Slika 4. Položaj Umaca unutar Brinjskog polja na zračnoj fotografiji iz 2011. godine

Figure 4. Location of Umac in Brinje karst field, aerial photo from 2011

izvor / source: <https://geoportal.dgu.hr/>

Slika 5. Konture bedema Umca na zračnoj snimci iz 1968. godine

Figure 5. Contours of Umac walls, aerial photo from 1968

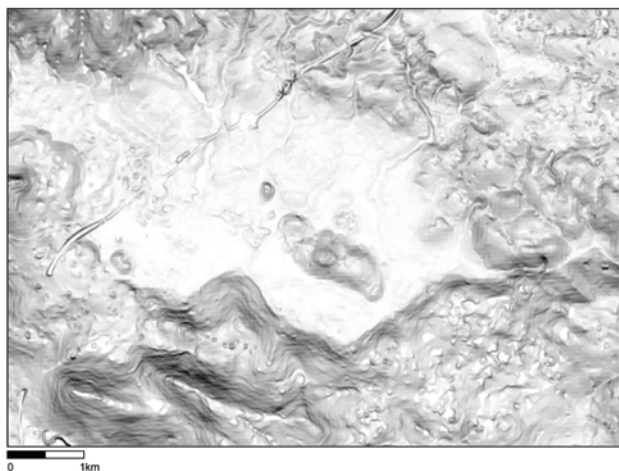
izvor / source: <https://ispu.mgipu.hr/>

putem hipsometrijske skale digitalnog modela reljefa, na kojoj je jasno vidljiv njegov istaknuti položaj unutar krške zavale Brinjskog polja (Sl. 6).

S gradine Umac u Brinju sveukupno potječe 9 predrimskih kovanica, od kojih 6 pripadaju kovovima Kartage (kat. br. 1-7), dva novcu Numidije (kat. br. 7-8), dok jedan primjerak pripada novcu sirakuškog tiranina Hijerona II. (kat. br. 9). Ovo su do sada prvi zabilježeni primjerci takvog novca s područja Brinja, a njihov pronalazak potvrđuje ranije mišljenje da se na Umcu nalazilo značajno središte ovostranih Japoda, koje bi se možda moglo povezati s Monetijem,²⁷ japodskim centrom zabilježenim kod Strabona i Apijana.²⁸ Podno tog gradinskog naselja pronađena je i nedavno objavljena mramorna glava cara Augusta, što svakako svjedoči o kontinuitetu života u rimsko doba,²⁹ no daljnje odgovore o životu tog naselja moći će donijeti samo buduća arheološka iskopavanja.

BURZINA GLAVICA U DERINGAJU

Gradinsko naselje na položaju Burzina glavica nalazi se u današnjem naselju Deringaj, otprilike 6,5 km sjeverno od Gračaca (Sl. 7). Kao i prethodna gradina, i ova dominira krškom zavalom, ovog puta Derinjskog polja, a među važnijim geografskim aspektima u odabiru njezina položaja svakako valja izdvojiti blizinu rijeke Otuče, čiji se tok nalazi svega 1,5 km istočno od gradine, te posebice blizinu Prezida – planinskog prijevoja smještenog između Crnopca i Čelavca, udaljenog svega 10 km južno od Burzine glavice. Preko Prezida se vrlo lako moglo komunicirati s prekovelebitskim liburnskim naseljima smještenim na području Bukovice, od kojih posebno valja istaknuti Gradinu u Golubiću, smještenu kraj kanjona Krnjeze i Krupe, svega 5,5 km južno od Prezida (Sl. 8).

Slika 6. Istaknuti položaj Umca na hipsometrijskoj skali digitalnog modela reljefa

Figure 6. Dominant position of Umac, hypsometric scale of digital relief model

izvor / source: <https://geoportal.dgu.hr/>

(Fig. 4). However, unlike modern photographs, a 1968 aerial photograph clearly shows multiple concentric town walls (Fig. 5), indicating that the life in Umac was organized on several levels, each of them defended. Umac's dominant position is easy to perceive using the hypsometric scale of a digital relief model, on which its prominent position Brinje karst field is clearly visible (Fig. 6).

A total of 9 pre-Roman coins come from Umac hillfort in Brinje, 6 of which were struck in Carthage (Cat. No. 1-7), two in Numidia (Cat. No. 7-8) and one is a coin of the Syracuse tyrant Hiero II (Cat. No. 9). These are the first recorded finds of such coins in Brinje area. Their discovery substantiates the earlier theories that Umac was a significant center of the Cisalpine Iapodes that could possibly be associated with Monetium,²⁷ the Iapodic center mentioned by Strabo and Appian.²⁸ The recently published head of Emperor Augustus was also found at the base of this hillfort settlement – evidence of the continuity of habitation in the Roman times.²⁹ However, only future archaeological excavations will provide further answers about the life of the settlement.

BURZINA GLAVICA IN DERINGAJ

Burzina glavica hillfort is situated in the present-day village of Deringaj, approx. 6.5km north of Gračac (Fig. 7). As the previous one, this hillfort also dominates a karst field – this time, it is Derinjsko polje. Of its geographical features, the most relevant are certainly the vicinity of the River Otuča (only 1.5km away) and the vicinity of Prezid, a mountain

27 M. Glavičić – N. Cambi, 2017, 7-11, 14-15.

28 Strab. 7.5.4; App. III. 4.16.

29 M. Glavičić – N. Cambi, 2017.

27 M. Glavičić – N. Cambi, 2017, 7-11, 14-15.

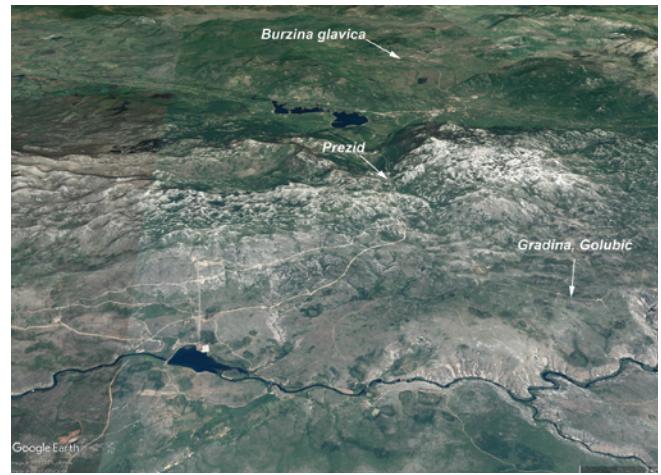
28 Strab. 7.5.4; App. III. 4.16.

29 M. Glavičić – N. Cambi, 2017.

Slika 7. Burzina glavica u Deringaju
Figure 7. Burzina glavica in Deringaj

foto / photo: V. Kramberger

Slika 8. Položaj Burzine glavice u odnosu na Prezid i Bukovicu
Figure 8. Location of Burzina glavica in relation to Prezid and Bukovica

izvor / source: Google Earth

0 300m

Slika 9. Burzina glavica na zračnoj snimci iz 2014./16. godine
Figure 9. Burzina glavica, aerial photo from 2014/16

izvor / source: <https://geoportal.dgu.hr/>

Slika 10. Burzina glavica na zračnoj snimci iz 1968. godine
Figure 10. Burzina glavica, aerial photo from 1968

izvor / source: <https://ispu.mgipu.hr/>

Zbog utjecaja vegetacije konture gradinskih bedema slabije su vidljive na modernim zračnim i satelitskim snimkama (Sl. 9), no zračna fotografija iz 1968. otkriva njihovu punu dispoziciju (Sl. 10) te je vidljivo da je na Burzinoj glavici bila smještena značajnija japodska zajednica koja je očito dominirala širim gračackim područjem. Na takav zaključak može uputiti i nalaz pektorala s prikazom ratnika na konju, koji se našao u nedavno publiciranom katalogu izložbe posvećene Japodima,³⁰ a zahvalno je spomenuti i činjenicu da je nedaleko od Burzine glavice, na području Gračaca, davne 1926. godine pronađena i jedna od ostava mazinskog tipa,³¹ što ponovno svjedoči o intenzivnom životu na širem području Burzine glavice u posljednjem periodu japodske željeznodobne kulture.

Mato Ilkić i Markica Rebić već su objavili nekoliko predcarskih kovanica pronađenih na Burzinoj glavici,³² a u

pass between Crnopac and Čelavac, only 10km to the south. Prezid Pass provided an easy access to the Liburnian settlements in Bukovica region, particularly Gradina hillfort in Golubić, situated near the canyons of the Rivers Krnjeza and Krupa, approx. 5.5km south of Prezid (Fig. 8).

Due to the plant cover, the contours of the hillfort's walls are less visible on modern aerial and satellite photographs (Fig. 9). However, a 1968 aerial photograph (Fig. 10) reveals their entire extension, clearly showing that a significant lapodic community lived on Burzina glavica that once dominated the wider area of Gračac. The find of a pectoral in the shape of a mounted warrior, published in the catalogue of a recent exhibition dedicated to the lapodes,³⁰ suggests such a conclusion. It should also be mentioned that, back in 1926, a Mazin-type hoard was found near Burzina glavica hillfort (in Gračac area)³¹ – yet another evidence of a thriving community in the area around Burzina glavica in the final period of the lapodic Iron Age culture.

Mato Ilkić and Markica Rebić have already published a few pre-Imperial coins found at Burzina glavica;³² this

30 L. Bakarić (ed.), 2017, kat. br. 142 (autori kataloške jedinice: L. Bakarić – A. Sabljčić). Usp. i D. Balen Letunić, 2012.

31 I. Mirnik, 1987a.

32 M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 99, 103, kat. br. 5 (Sirakuza, Hijeron II.), 7 (Sirakuza, Peta Demokracija), 8-9 (Rimska Reublika, kvadrans i as), 24 (Numidija).

30 L. Bakarić (ed.), 2017, Cat. No. 142 (the authors of the catalogue unit: L. Bakarić – A. Sabljčić). Cf. also D. Balen Letunić, 2012.

31 I. Mirnik, 1987a.

32 M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 99, 103, cat. no. 5 (Syracuse, Hiero II.), 7 (Syracuse, Fifth Democracy), 8-9 (Roman Republic, a *quadrans* and an *as*), 24 (Numidia).

ovom je radu prezentirano 7 do sada neobjavljenih pojedinačnih primjera predcarskog novca s te gradine. Prevlada va novac Kartage, među kojim su zabilježena tri primjerka starijeg (kat. br. 10-12) te dva primjerka mlađeg kartaškog novca (kat. br. 13-14), dok dvije monete pripadaju kovovima Numidije (kat. br. 15-16). Ako ovim monetama priključimo i primjerke koje su objavili Ilkić i Rebić, do sada je na Burzinoj glavici zabilježeno 12 primjeraka predcarskog novca i to pet kovanica Kartage, tri kovanice Numidije, dvije monete kovane u Sirakuzi te dva brončana novca Rimske Republike.

GRADINA U MAZINU

Na trasi državne ceste D1, od Gračaca prema Zagrebu, u mjestu Bruvno skreće se na iznimno lošu, ali pitoresknu državnu cestu D218 te se, nakon prvih 8 km, dolazi do Mazina, tipičnog ličkog sela smještenog unutar krške zavale Mazinskog polja, okruženog planinskim izdancima Kremena, Javornika, Mazinske planine, Strme Čemernice i Urljaja. Iako je Mazin nekad bio vrlo razvijeno naselje, s čak više od 2000 žitelja, danas ga prati nesretna priča velikog broja ličkih i bukovičkih mjesta, tako da je gotovo na rubu izumiranja, a dobiva se dojam da mnogi ljudi uopće i ne znaju za njegovo postojanje. No Mazin je kod arheologa, posebno kod numizmatičara, zauzeo iznimno važno mjesto u hrvatskoj arheološkoj i numizmatičkoj topografiji, s obzirom na to da je na njegovu području pronađena čuvena ostava predcarskog novca,³³ koja je postala i eponim za sve ostale ostave takvog tipa.

Kako je već rečeno u uvodu, pronalasci različitih vrsta predcarskog novca, posebice sjevernoafričkih moneta Numidije i Kartage, produkt su određenog „monetarnog sustava“ kojim su se zajednice Liburna i Japoda služile prilikom raznih oblika ekonomske suradnje tijekom posljednja dva stoljeća prije Krista. Posljedično se sjevernoafrički novac, zajedno s rimskim republikanskim, ali i južnoitalskim te sicilskim novcem, pronalazi kako u ostavama tako i u pojedinačnim primjercima zastupljenim na brojnim gradinskim naseljima liburnsko-japodskog prostora. Upravo zbog toga su pojedinačni primjerci predcarskih moneta, pronađeni na Gradini u Mazinu – mjestu koje je postalo eponim za ostave takvog novca – iznimno važna karika u spoznaji da je ta vrsta novca – u velikom broju, i to u pojedinačnim primjercima – kolala na širokom prostoru predrimске Liburnije i Japodije.

Gradina u Mazinu, poput gotovo svih japodskih gradinskih naselja, tipična je istaknuta glavica koja dominira krškom zavalom Mazinskog polja (Sl. 11). Iako je Mazin iznjedrio jednu od najpoznatijih ostava novca na području Hrvatske, Gradina u Mazinu nikada nije bila predmetom

paper presents 7 so far unpublished individual specimens of the pre-Imperial coins from this hillfort. Predominant among them are the Carthaginian coins, including three specimens of the earlier (Cat. No. 10-12) and two specimens of the later currency (Cat. No. 13-14). The remaining two coins are Numidian (Cat. No. 15-16). Together with the coins published by Ilkić and Rebić, a total of 12 specimens of pre-Imperial coins have been found at Burzina glavica so far: five from Carthage, three from Numidia, two from Syracuse and two bronze coins of the Roman Republic.

GRADINA IN MAZIN

Branching off the Gračac – Zagreb State Road D1 in the village of Bruvno is a poor-quality but picturesque State Road D218. After 8 kilometers, one reaches Mazin, a typical Lika village situated in the karst field of Mazin, surrounded with the peaks of Kremen, Javornik, Mazinska planina, Strma Čemernica and Urljaj. Although Mazin once was a thriving place with a population of more than 2,000, today it has become yet another example of the sad story of numerous villages of Lika and Bukovica and is on the verge of extinction. Few people are aware of its very existence. However, Mazin has a special importance for archaeologists and numismatists. It owes its special place in Croatian archaeological and numismatic topography to the fact that the well-known hoard of pre-Imperial coins was found there,³³ giving its name to all other hoards of this type.

As we mentioned in the Introduction, the finds of various types of pre-Imperial coins, particularly of North African (Numidian and Carthaginian) currencies, are a result of a “monetary system” of a sort, used by the Liburnian and lapodic communities for various forms of goods exchange in the two final centuries BC. Consequently, the North African coins – together with Roman Republican, South Italic and Sicilian coins – are found both in hoards and as individual specimens in the numerous hillfort settlements on the former Liburnian and lapodic territories. This is why the individual specimens of pre-Imperial coins found at Gradina in Mazin – a place that has become eponymous for the hoards of such coins – can be seen as very important evidence that a large quantity of the coins of this type were in circulation in the greater region of the pre-Roman Liburnia and lapodia.

Like almost all other lapodic settlements, Gradina in Mazin is a typical high-ground structure dominating the karts field of Mazin (Fig. 11). Although it produced one of the best-known coin hoards in Croatia, the Gradina site in Mazin has never undergone any archaeological excavations.³⁴ The numismatic specimens presented in this paper

33 See note 1 here.

34 Cf., for example, K. Patsch, 1990, 55, who says that bronze objects were often found at Gradina in Mazin.

Slika 11. Gradina u Mazinu

Figure 11. Gradina in Mazin

foto / photo: N. Cesarik

arheoloških istraživanja.³⁴ Numizmatički primjerci prezentirani u ovom radu prvi su objavljeni primjerci s ove gradine, što uvelike naglašava njezine arheološke potencijale. Konture gradinskih bedema iznimno se dobro vide na zračnim snimkama Državne geodetske uprave iz 2014.-2016. godine (Sl. 12), prema čemu je očito da je mazinska Gradina bila organizirana na minimalno dvije branjene razine.

U ovom je radu obrađeno 10 kovanica pronađenih na Gradini u Mazinu. Novac Kartage zastupljen je u pet primjeraka, od kojih tri pripadaju starijem (kat. br. 17-19), a dva novijem tipu kartaškog novca (kat. br. 20-21). U četiri je primjerka zabilježen i novac Numidije (kat. br. 22-25), dok je vrlo važno spomenuti i jedan primjerak rimskog carskog novca (kat. br. 26) koji može poslužiti kao dokaz o kontinuitetu života na Gradini u Mazinu, od mlađeg željeznog pa sve do ranog rimskog doba.

OBLJAJ U DONJEM LAPCU

Nastavljajući državnom cestom D218 prema istoku, preko Mazinske planine, dolazi se do krške zavale Dobrosela, nakon kojeg se nastavlja sjeverozapadno, preko Gornjeg Lapca, sve do velike krške zavale Lapačkog polja gdje se smjestio Donji Lapac – centar istoimene općine. Odmah po ulazu u Lapačko polje ističe se Obljaj – markantna glavica izdignuta nasred krške zavale, na kojoj se smjestilo značajno japodsko gradinsko naselje (Sl. 13). Danas je većinom prekrivena gustom šumom, tako da se konture gradinskih bedema slabije naslućuju modernim satelitskim i zračnim snimkama (Sl. 14, 15), ali, kao i kod Umca u Brinju te Burzine glavice u Deringaju, zračne snimke iz 1968. otkrivaju dispoziciju bedema (Sl. 16). Prema njoj je vidljivo da je na Obljaju bilo smješteno veliko i značajno gradinsko

Slika 12. Gradina u Mazinu na zračnoj snimci iz 2014./16. godine

Figure 12. Gradina in Mazin, aerial photo from 2014/16

izvor / source: <https://geoporttal.dgu.hr/>

are the first published specimens from this hillfort and they underline its archaeological potentials. The contours of the defense walls are clearly visible on the aerial photographs made by the State Geodetic Administration between 2014 and 2016 (Fig. 12). They indicate that the Mazin hillfort was organized on not less than two levels.

This paper analyzes 10 coins found at Gradina in Mazin. Five of them are Carthaginian coins – three of the earlier type (Cat. No. 17-19) and two of the later type (Cat. No. 20-21). Four coins are from Numidia (Cat. No. 22-25). Very important is the single Roman Republican coin (Cat. No. 26) that can be seen as evidence of the continuity of habitation at Gradina in Mazin, from Early Iron Age to the early Roman period.

OBLJAJ IN DONJI LAPAC

Continuing eastward across Mazin Mountain, State Road D218 reaches the karst field of Dobroselo and then it turns northwest via Donji Lapac, until it reaches the spacious

Slika 13. Obljaj u Donjem Lapcu

Figure 13. Obljaj in Donji Lapac

izvor / source: Google Maps

34 Usp. primjerice K. Patsch, 1990, 55, koji kaže da su se na Gradini u Mazinu često pronalazili brončani predmeti.

Slika 14. Položaj Obljaja unutar Donjolapačkog polja na zračnoj snimci iz 2011. godine

Figure 14. Location of Obljaj in Donji Lapac karst field, aerial photo from 2011

izvor / source: <https://geoportal.dgu.hr/>

naselje, a njegov strateški karakter u odnosu na Lapačko polje posebno se dobro nazire preko hipsometrijske skale digitalnog modela reljefa (Sl. 17). S obzirom na to da se Donji Lapac nalazi na istočnim obroncima Ličke Plješevice, očito je da je gradina na Obljaju bila integralnim dijelom zajednice prekoalpskih Japoda.

Na području Donjeg Lapca već je zabilježen pronalazak jednog primjerka numidijskog novca.³⁵ Iako mjesto njegova točnog pronalaska nije navedeno, postoji velika mogućnost da potječe upravo s Obljaja. U ovom je radu sveukupno obrađeno 28 kovanica pronađenih na toj gradini, od kojih 18 pripada predcarskom novcu (kat. br. 27-44, 53-54), dok 8 primjeraka pripada epohi Rimskog Carstva (kat. br. 45-52). Među predcarskim

Lapac karst field, where the Municipality of Donji Lapac and its center of the same name are located. Soon after entering Lapačko polje, one can see Obljaj, a prominent peak towering in the center of the karst field. An important lapodic settlement once stood on it (Fig. 13). Today it is mostly heavily wooded, so that the contours of its walls can hardly be discerned on modern aerial and satellite photographs (Fig. 14, 15); however, like in the case of Umac in Brinje and Burzina glavica in Deringaj, the aerial photographs from 1968 are the ones revealing the extension of the walls (Fig. 16). They indicate that a large and relevant hillfort settlement was located on Obljaj. The hypsometric scale of the digital relief model shows its strategic position above Lapačko polje particularly well (Fig. 17). Since Donji Lapac is situated on the eastern slopes of Lička Plješevica, the Obljaj hillfort obviously constituted integral part of the community of the Transalpine lapodes.

One Numidian coin had already been found in Donji Lapac area.³⁵ Although the exact location of the find is not specified, it is very likely that it originated from Obljaj. This

35 K. Patsch, 1990, 50.

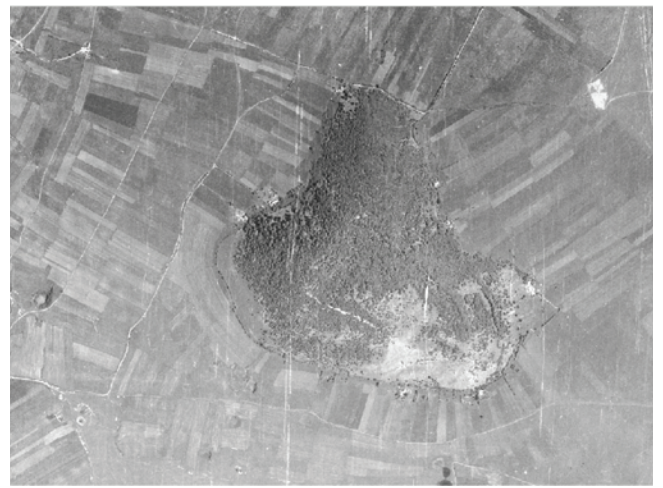
35 K. Patsch, 1990, 50.

Slika 15. Obljaj u Donjem Lapcu na zračnoj snimci iz 2014./16. godine

Figure 15. Obljaj in Donji Lapac, aerial photo from 2014/16

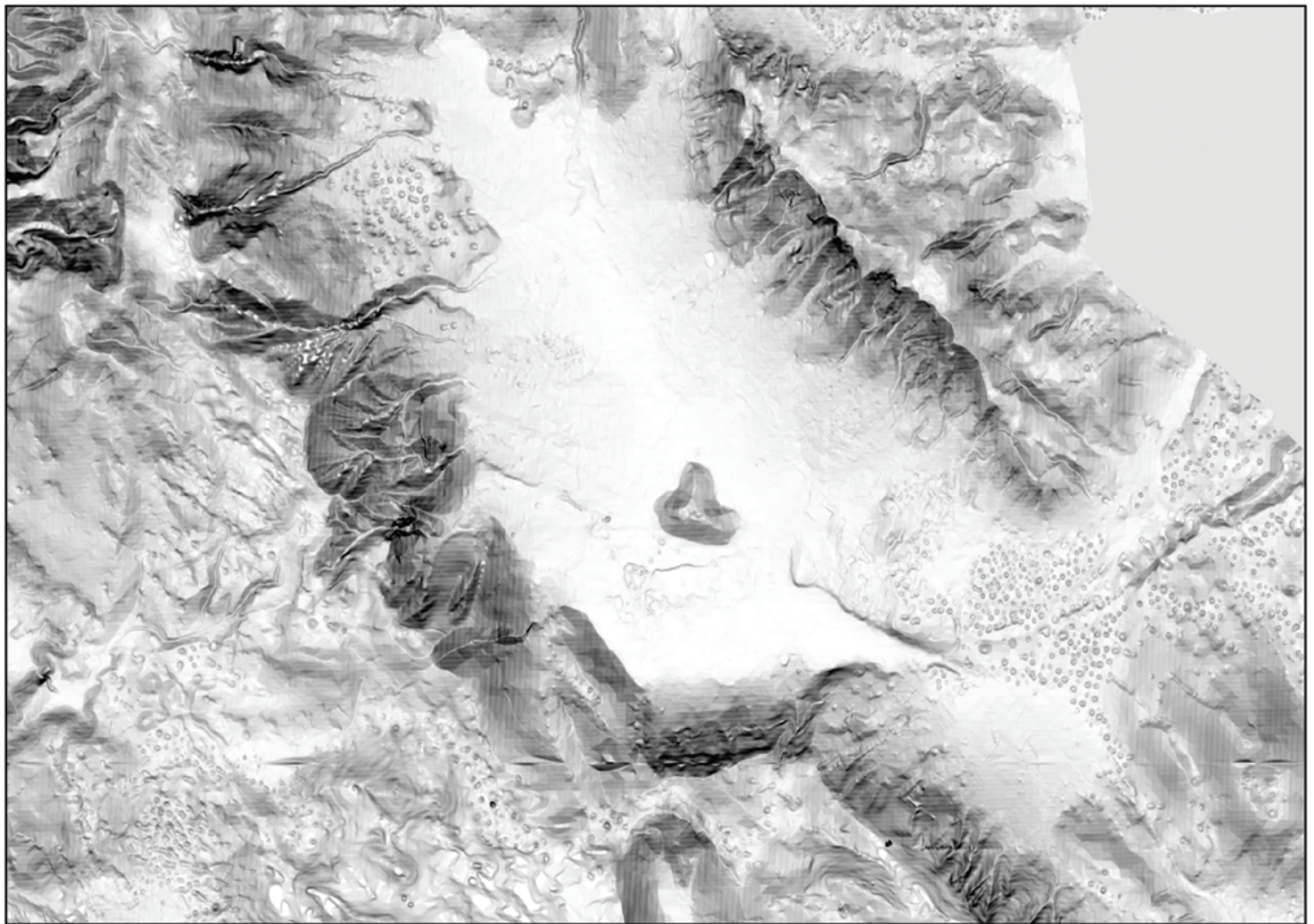
izvor / source: <https://geoportal.dgu.hr/>

Slika 16. Obljaj u Donjem Lapcu na zračnoj snimci iz 1968. godine

Figure 16. Obljaj in Donji Lapac, aerial photo from 1968

izvor / source: <https://ispu.mgipu.hr/>

Slika 17. Položaj Obljaja unutar Donjolapačkog polja na hipsometrijskoj skali digitalnog modela reljefa

Figure 17. Location of Obljaj in Donji Lapac karst field, hypsometric scale of digital relief model

izvor / source: <https://geoportal.dgu.hr/>

novcem najzastupljeniji je novac Kartage, sa sveukupno sedam primjeraka, od kojih pet pripadaju starijem (kat. br. 27-31), a dva mlađem tipu kartaškog novca (kat. br. 32-33). Novac Numidije zabilježen je u 5 primjeraka (kat. br. 34-38), a pronađen je i jedan primjerak novca helenističkog Egipta (kat. br. 39). Zabilježena su i dva ulomaka sjevernoafričkih moneta koje nismo u mogućnosti detaljno atribuirati, no najvjerojatnije je riječ o novcu Numidije ili mlađem kovu kartaškog novca (kat. br. 53-54).

S Obljaja potječe i ulomak potencijalne signirane ploče od bakrene slitine (tzv. *aes signatum*; kat. br. 40), kao i jedan primjerak rimskog republikanskog asa (kat. br. 41). Novac južne Italije zastupljen je s dvije kovanice (kat. br. 42-43), a među predcarskim monetama s Obljaja našla se i jedna keltska tetradrahma (kat. br. 44), što svakako predstavlja novinu u numizmatičkoj topografiji ličkog kraja.

S Obljaja potječe i veći broj kovanica iz epohe Rimskog Carstva, među kojima dominira novac principata (kat. br. 45-51), a u jednom je slučaju zabilježen i kasnoantički novac iz perioda vladavine Konstantina Velikog (kat. br. 52). Sve to potvrđuje otprije poznatu činjenicu da je na području Donjeg Lapca egzistiralo i značajnije naselje iz rimske epohe.³⁶

GRADINA IZMEĐU GORNJIH I DONJIH ŠTRBACA

Položaj krške zavale Lapačkog polja pruža nekoliko mogućnosti za daljnje komuniciranje, od kojih se dvama trasama mora svladati masiv Ličke Plješevice. Prva ide put zapada, preko Visuća te dalje prema Udbini; dok druga vodi sjeverozapadno preko Dnopolja, sve do Frkašića i Bjelopolja te dalje prema Korenici. Treći pak put vodi na sjeveroistok, prema Pounju, i to preko Birovače i Kruga sve do Nebljusa, nedaleko od kojih se nalazi i granični prijelaz s Bosnom i Hercegovinom.

No prije samog ulaska u Nebljusko polje, na samom kraju Kruga – podno Balačeve glavice – nalazi se odvojak koji vodi prema Gornjim Štrbcima i Kestenovcu. Sjeverno od Gornjih Štrbaca nalaze se i Donji Štrbci, do kojih se može doći i gore navedenom cestom, ali obilazno preko Kestenovca, dok direktni put prema tom selu ide iz samih Nebljusa. Točno između Gornjih i Donjih Štrbaca smjestilo se veliko gradinsko naselje (Sl. 18), u kartama zabilježeno pod toponimima „Gradine“ i „Gradina“ (Sl. 19).³⁷ Budući da se nedaleko od Štrbaca nalazi i poznata sedrena barijera Štrbačkog buka (Sl. 20), najvećeg slapa na rijeci Uni, smatramo da bi gradinsko naselje između ta dva sela bilo najprikladnije nazvati „Štrbačkom gradinom“.

Konture bedema Štrbačke gradine (Sl. 21) iznimno su dobro vidljive na zračnim snimkama iz 1968. godine, a posebno se ističe veći broj branjenih razina (Sl. 22), što

paper analyzes a total of 28 coins found at that hillfort. Of these, 18 are pre-Imperial coins (Cat. No. 27-44, 53-54) and 8 belong to the Roman Empire period (Cat. No. 45-52). The most numerous among the pre-Imperial coins are those from Carthage. There are seven of them – five belonging to an earlier type (Cat. No. 27-31) and two to a later type of Carthaginian coins (Cat. No. 32-33). There are also five Numidian coins (Cat. No. 34-38) and one coin from Hellenistic Egypt (Cat. No. 39). Fragments of two North African currencies were also recorded. Although we cannot attribute them accurately, they are most likely from the Numidian mint or from a later Carthaginian period (Cat. No. 53-54).

A fragment of what may have been a copper-alloy bar (so-called *aes signatum*, Cat. No. 40) also comes from Obljaj, and so does a specimen of a Roman Republican *as* (Cat. No. 41). There are two South Italian coins, too (Cat. No. 42-43). The pre-Imperial coins from Obljaj also include one Celtic tetradrachm (Cat. No. 44), which is certainly something new in the numismatic topography of Lika.

A number of Roman Imperial coins were also found at Obljaj. Most of them were struck during the Principate (Cat. No. 45-51). There is even one Late Antiquity coin from the reign of Constantine the Great (Cat. No. 52). All this supports what was known before – that an important settlement from the Roman period existed in the Donji Lapac area.³⁶

GRADINA BETWEEN GORNJI ŠTRBCI AND DONJI ŠTRBCI

The position of Lapačko polje offers several road routes across the Lička Plješevica massif. One goes west, past Visuć and then to Udbina. The other goes northwest, past Dnopolje, Frkašić and Bjelopolje all the way to Korenica. The third goes northeast to Pounje region, via Birovača, Kruga and Nebljusi with a nearby border-crossing with Bosnia and Herzegovina.

Before the entrance to Nebljusi karst field at the very end of Kruga and at the base of Balačeva glavica, a road branches off to Gornji Štrbci and Kestenovac. North of Gornji Štrbci there is Donji Štrbci, which can be reached by the above mentioned road, either by a Kestenovac detour or directly from Nebljusi. Right between Gornji Štrbci and Donji Štrbci, a large hillfort is located (Fig. 18), designated on maps as “Gradine” and “Gradina” (Fig. 19).³⁷ Since the well-known travertine barrier of the Štrbački buk (Fig. 20), the biggest waterfall on the River Una, are located in the vicinity, we believe the most suitable place name for the site would be “Štrbačka gradina” (“Štrbci Hillfort”).

The contours of the walls of Štrbačka gradina are very visible on the 1968 aerial photographs (Fig. 21). Featuring particularly prominently are a number of defended levels

36 Usp. K. Patsch, 1990, 49-50.

37 V. ovdje bilj. 10.

36 Cf. K. Patsch, 1990, 49-50.

37 See note 10 here.

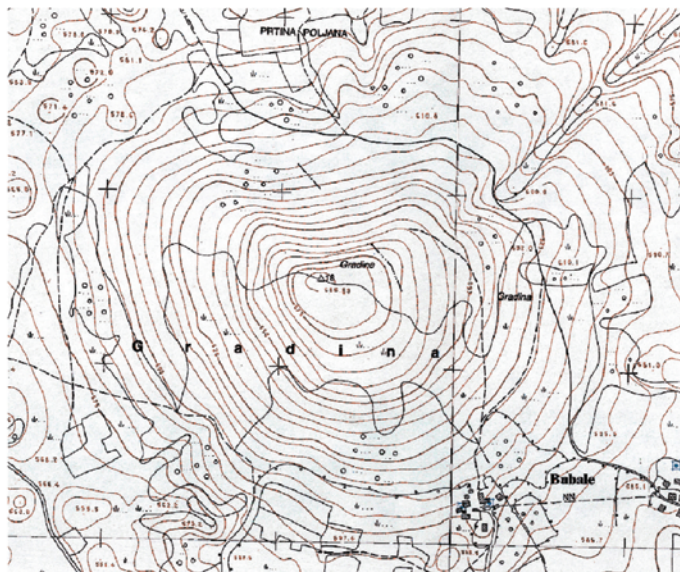
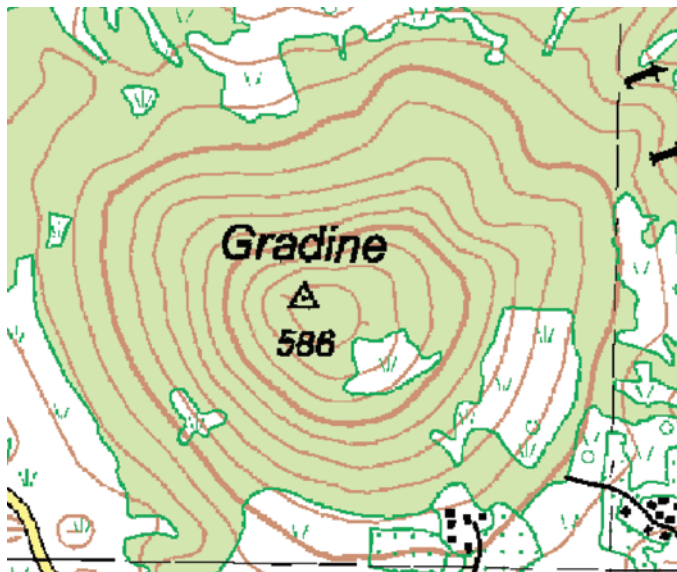
Slika 18. Gradina između Gornjih i Donjih Štrbaca
Figure 18. Gradina between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

izvor / source: Google Maps

Slika 19. Štrbačka gradina na Topografskoj karti 1 : 25000 te na Hrvatskoj osnovnoj karti 1 : 5000

Figure 19. Štrbačka gradina on Topographic Map (1:25000) and Croatian Base Map (1:5000)

izvor / source: <https://geoportal.dgu.hr/>

svakako svjedoči da je riječ o velikom gradinskom naselju koje je bilo središte značajnije zajednice prekoalpskih Japoda.

Japodska zajednica sa štrbačkog područja očito je svoj prosperitet dugovala i blizini prirodnog prijelaza preko rijeke Une, kojeg je formirala sedrena barijera Štrbačkog buka

(Fig. 22) – certainly evidence of a large hillfort settlement that once was a center of the Transalpine Iapodes' community.

The Iapodic community from the Štrbci area clearly owed their prosperity to the vicinity of the natural crossing over the River Una in the form of the travertine barrier

Slika 20. Štrbački buk na rijeci Uni
Figure 20. Štrbački buk on River Una

izvor / source: Google Maps

Slika 21. Štrbačka gradina na zračnoj snimci iz 1968. godine
Figure 21. Štrbačka gradina, aerial photo from 1968

izvor / source: <https://ispu.mgipu.hr/>

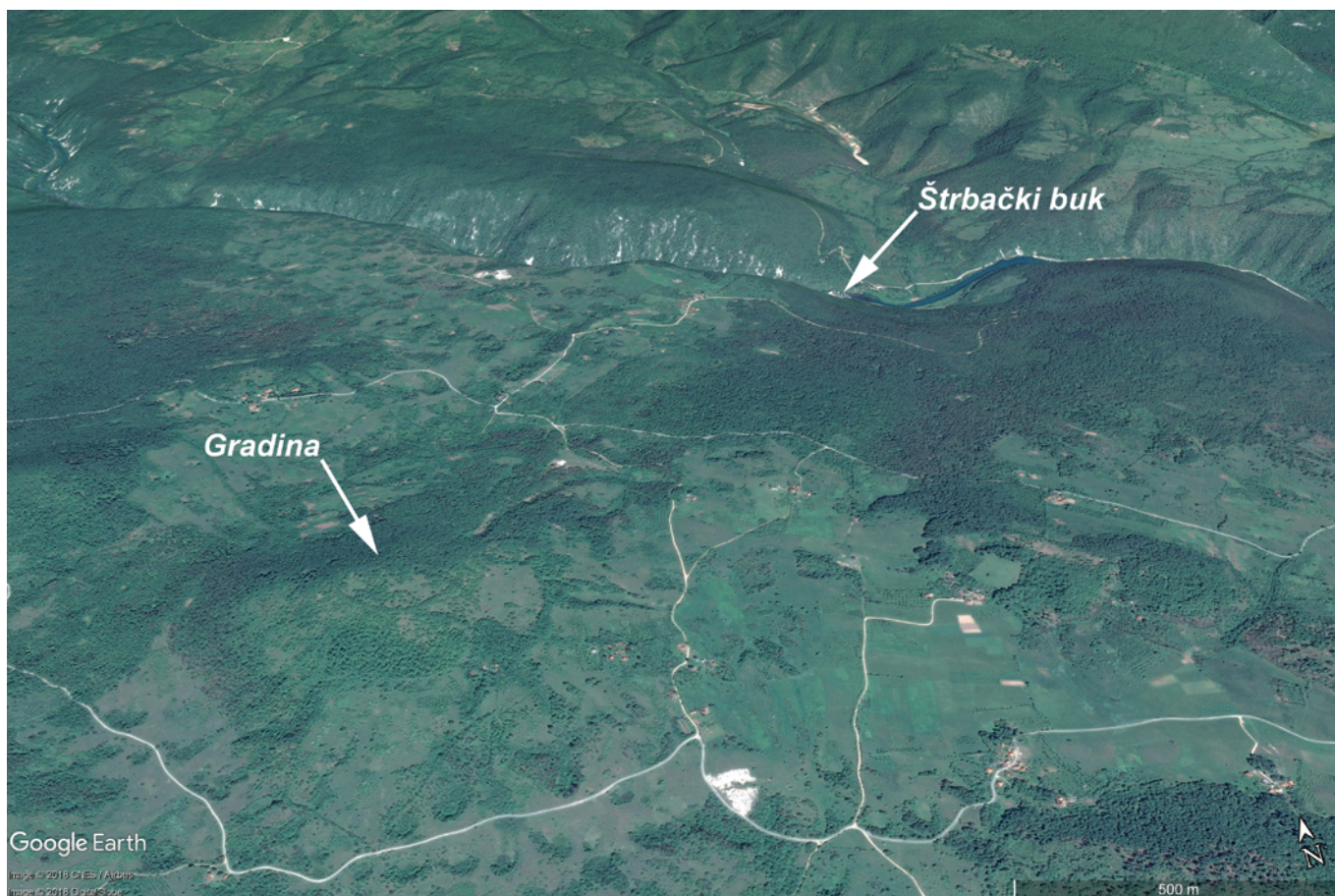

(Sl. 23). Na taj je način japodska zajednica ovog kraja činila važan dio u cjelokupnoj komunikacijskoj mreži koju je svojom dolinom stvorio tok rijeke Une, povezavši japodski prostor uzvodno s Posavinom; a nizvodno, preko Srbskog klanca, Velikopopinskog polja i Otrića, i s dolinom rijeke Zrmanje. Velika količina pronađenog numizmatičkog materijala iz predcarske epohe samo je potvrdila da je ovdje zaista bila riječ o značajnoj zajednici prekoalpskih Japoda, na kojoj je život očito stao nakon rimskog razaranja tijekom Oktavijanove kampanje 35. pr. Kr., na što potencijalno upućuje brojna količina numizmatičke građe s evidentno vidljivim tragovima gorenja.³⁸

38 Usp. ovdje bilj. 25.

of Štrbački buk (Fig. 26). This way, this lapodic community had an important role in the overall communication network enabled by the Una River valley, connecting the lapodic territories with Posavina region upstream and, via Srbski klanac, Velikopopinsko polje and Otrić, with the River Zrmanja valley downstream. The large quantity of the pre-Imperial numismatic material found here can be seen as yet another confirmation that an important Transalpine lapodic community lived here until the destruction that took place during the Octavian's campaign of 35 BC (possible evidence for it being the visible traces of fire on numerous coins).³⁸

38 Cf. note 25 here.

Štrbačka se gradina objavom novca u ovom radu prvi put stavlja na kartu arheološke i numizmatičke topografije ličkog kraja. Sveukupno je obrađeno 39 primjeraka isključivo predcarskog novca. Najzastupljeniji je novac Kartage, sveukupno zabilježen u 15 primjeraka, od kojih 11 pripada starijem (kat. br. 55-65), a četiri mlađem tipu kartaškog novca (kat. br. 66-69). Novac Numidije zastupljen je s 12 primjeraka (kat. br. 70-81), dok je novac helenističkog Egipta zabilježen s dvije kovanice (kat. br. 82-83). Zbog evidentnog gorenja novca, u četiri slučaja nismo bili u mogućnosti odrediti emitenta, no prema karakteristikama kovne pločice očito je da je riječ o novcu Numidije ili Kartage (kat. br. 90-93).

Novac rimske republike zastupljen je s dva primjerka formiranih ploča od bakrene slitine (*aes formatum*), odnosno takozvanih „pogača“ (kat. br. 84-85), te jednim prepolovljenim brončanim asom (kat. br. 86). Sirakuški novac javlja se u dva primjerka (kat. br. 84-85), dok je posebno zanimljivo spomenuti novac Kraljevine Makedonije (kat. br. 89) koji – barem za sada – predstavlja jedini poznati pojedinačni nalaz takvog tipa novca na području Like.

Slika 22. Štrbačka gradina u odnosu na Štrbački buk na rijeci Uni

Figure 22. Štrbačka gradina in relation to Štrbački buk on River Una

izvor / source: Google Earth

The coin finds published in this paper have for the first time put Štrbačka gradina on the archaeological and numismatic maps of Lika's topography. All in all, 39 specimens of pre-Imperial coins were analyzed. The Carthaginian coins account for most of them – 15. Eleven of these belong to an earlier type (Cat. No. 55-65) and four to a later type of Carthaginian currency (Cat. No. 66-69). There are 12 specimens of Numidian coins (Cat. No. 70-81) and two specimens of coins from Hellenistic Egypt (Cat. No. 82-83). Due to evident exposure to fire, it was not possible to determine their issuers; however, based on the features of their blank discs, they are most likely from Numidia or Carthage (Cat. No. 90-93).

The Roman Republic issues are represented with two copper-alloy bars (*aes formatum*), or so-called “cake” (Cat. No. 84-85) and one halved bronze *as* (Cat. No. 86). There are two specimens of the Syracuse currency (Cat. No. 84-85). Particularly interesting is the coin from the Macedonian Kingdom (Cat. No. 89); it is the only known individual find of such coin in Lika area.

ZASTUPLJENOST KOVANICA

Među nalazima obrađenim u ovom radu prevladava novac Kartage i Numidije. Taj je fenomen zabilježen na velikom broju japodskih i liburnskih naselja gradinskog tipa, a zastupljenost novca (Tab. 1) u potpunosti odgovara zastupljenosti do sada poznatih pojedinačnih nalaza zabilježenih na području Liburnije i Japodije.³⁹ Zanimljiva je činjenica da po broju nalaza novac Numidije (kat. br. 7-8, 15-16, 22-25, 34-38, 70-81) – koji se datira tijekom čitavog 2. stoljeća pr. Kr. – količinski prati i starije te nešto manje nominale kartaškog novca (kat. br. 10-12, 17-18, 27-31, 55-65), koje datiraju u kraj 3. stoljeća pr. Kr.; dok su one mlađe i nešto veće nominale kartaškog novca (kat. br. 5, 13-14, 20-21, 32, 66-69) – koje datiraju u prvu polovinu 2. stoljeća – znatno manje zastupljene.

Do sada nezabilježeni novac među pojedinačnim nalazima na gradinskim naseljima Like predstavlja nalaz numidskog novca s kontramarkom na reversu (kat. br. 81).⁴⁰ Prikaz na kontramarcu nosi portet Amona ulijevo.⁴¹ Od sjevernoafričkog novca, s ukupno tri primjerka, također je zastupljen i novac egipatskih Ptolomejevića – i to jedan s gradine Obljaj u Donjem Lapcu (kat. br. 39) te dva sa Štrbačke gradine nedaleko od Nebljusa (kat. br. 82-83). Brončani novac Ptolomejevića karakterizira specifična, deblje lijevana kovna pločica, izrazito trapezaste profilacije, a relativno ih često karakterizira rupica po sredini aversa i reversa. Primjerak nađen na Obljaju ima problematičnu dataciju,⁴² a s njim bi se u vezu mogao dovesti i primjerak sa Štrbačke gradine (kat. br. 82). Iako je taj primjerak u izrazito lošem stanju, zbog jednakih dimenzija, ali i učestalosti takvog novca s drugih lokaliteta i ostava mazinskog tipa, pretpostavljamo da se radi o istoj nominali (40 drahmi) s istom datacijom. Primjerak veće nominale egipatskog novca (kat. br. 83) zbog svojih je većih dimenzija očito bio lomljen na dva dijela.

Od novca koji potječe s Apeninskog poluotoka najbrojniji je rimski republikanski novac. Pronađen je na Obljaju u Donjem Lapcu te Štrbačkoj gradini, a zastupljen je u samo dvije monete (kat. br. 41 i 86). U prvom je slučaju riječ o dosta

DISTRIBUTION OF COINS

Coins from Carthage and Numidia account for most of the finds published in this paper. This phenomenon has been noticed at numerous lapodic and Liburnian hillfort settlements and the distribution of coins (Tab. 1) fully corresponds with the distribution of the individual finds recorded in the former Liburnian and lapodic territories so far.³⁹ Interestingly, after the Numidian coins (Cat. No. 7-8, 15-16, 22-25, 34-38, 70-81) – dating back to the entire 2nd century BC – the second most common coins are the earlier types of Carthaginian coins (with lower nominal values) (Cat. No. 10-12, 17-18, 27-31, 55-65), dating back to the late 3rd century BC; the later types (with somewhat higher nominal values) (Cat. No. 5, 13-14, 20-21, 32, 66-69) – dating back to the first half of the 2nd century – are substantially less common among these finds.

Until now, no individual finds of a Numidian coin with a countermark on its reverse (Cat. No. 81)⁴⁰ have been recorded at hillfort sites of Lika. A portrait of Ammon, facing left, can be seen on the countermark.⁴¹ The North African coins (three specimens) also include the coins of the Ptolemies of Egypt: one from Obljaj hillfort in Donji Lapac (Cat. No. 39) and two from Štrbačka gradina near Nebljusi (Cat. No. 82-83). The bronze Ptolemy coins are characterized by a specific, thickly cast blank disc with a markedly trapeze-like mold and they often have a small hole in the center of their obverse and reverse. The specimen found at Obljaj is not easy to date.⁴² This specimen could be associated with the one from Štrbačka gradina (Cat. No. 82). Although the latter specimen is in a very poor condition, we can assume – based on their same size and on the frequency of such finds at other sites and in Mazin-type hoards – that the nominal value of both coins is the same (40 drachms) and that they both can be dated to the same period. The Egyptian coin with a higher nominal value (Cat. No. 83) was obviously broken in two halves because of its larger size.

Of the coins originating from the Apennine Peninsula, the most common are the Republican coins. Only two currencies were found, one at Obljaj in Donji Lapac and one

39 Usp. primjerice A. Bertol, 2014, 114, T. 1 (Sveta Trojica, Starigrad Paklenica); M. Ilkić, 2017, 156, sl. 3 (Ljubac).

40 Kontramarkirani tip numidskog novca u 7 je primjeraka zabilježen u ostavi iz Štikade (I. Mirnik, 1982, 159, 163, kat. br. 68-69, 159-163), dok je pojedinačno do sada bio zabilježen samo u Liburniji, i to po jedan primjerak iz Nina (M. Ilkić, 2013, 87-91, kat. D1) te jedan iz Brguda kod Benkovca (M. Ilkić – I. Čerina – S. Čerina, 2014, 71, kat. br. 22).

41 V. detaljnije na: <https://www.harvardartmuseums.org/art/194783> (posjećeno 26. lipnja 2018.).

42 Pojedinačni primjerci ovog novca već su zabilježeni na prostoru sjeverne Dalmacije (M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 98, kat. br. 2; M. Ilkić, 2017, 160, kat. br. 4-5), a također ih je zabilježeno i u ostavama (I. Mirnik, 1987). Prema Svoronos 1426-1427, ovaj tip egipatskog novca datira se nakon 169. godine, odnosno u posljednje godine zajedničkog vladanja Ptolomeja VI. Filometora i njegova mlađeg brata Ptolomeja VIII. Euerkata, koje je trajalo između 170. i 164. prije Krista. Pod istu dataciju i vladavinu dvojice Ptolomeja zaveden je i u SNG Cop 311-318. Za drukčiju dataciju v. T. Faucher – C. Lorber, 2010. Usp. i M. Ilkić, 2017, 155, bilj. 10.

39 Cf., for example, A. Bertol, 2014, 114, Pl. 1 (Sveta Trojica, Starigrad Paklenica); M. Ilkić, 2017, 156, fig. 3 (Ljubac).

40 Seven specimens of countermarked Numidian coins were found in the Štikada hoard (I. Mirnik, 1982, 159, 163, cat. no. 68-69, 159-163). Individual finds were recorded only in Liburnia: one from Nin (M. Ilkić, 2013, 87-91, cat. D1) and one from Brgud near Benkovac (M. Ilkić – I. Čerina – S. Čerina, 2014, 71, cat. no. 22).

41 See more at: <https://www.harvardartmuseums.org/art/194783> (visited on 26 June 2018).

42 Individual specimens of these coins have already been recorded in Northern Dalmatia (M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 98, cat. no. 2; M. Ilkić, 2017, 160, cat. no. 4-5). They were also found in hoards (I. Mirnik, 1987). According to Svoronos 1426-1427, this type of Egyptian coins is dated back to the period after 169 BC, in the last years of the joint reign of Ptolemy VI Philometor and his younger brother Ptolemy VIII Euergetes (their reigned between 170 BC and 160 BC). SNG Cop 311-318 also dates this type to the same period of the joint reign of two Ptolemies. For different dating, see T. Faucher – C. Lorber, 2010. Cf. also M. Ilkić, 2017, 155, note 10.

istrošenom republikanskom asu s natpisom monetarnog magistrata M. Ticinija (*M.TITINI*),⁴³ dok je drugi primjerak prepolovljen, tako da mu je teško definirati nominalnu vrijednost, premda je svakako riječ o manjoj vrijednosti republikanskog asa. Preostala tri primjerka zapravo su ulomci rimskog protonovca, odnosno ulomci lijevanih ploča od bakrene legure, od kojih dvije pripadaju formiranom, odnosno nesigniranom tipu (tzv. *aes formatum*, kat. br. 84-85), dok bi jedan čak mogao biti i primjer signirane lijevane ploče od bakrene slitine (tzv. *aes signatum*, kat. br. 40). Nažalost, zbog izrazito loše očuvanosti teško je donositi veće zaključke. Primjerci sa Štrbačke gradine spadaju u tip formiranih brončanih ploča od bakrene slitine (*aes formatum*) i to takozvanom „pogača“ tipu.⁴⁴ Primjerci lijevanih ploča od bakrene slitine, poznati pod terminima *aes signatum* i *aes formatum*, uključujući i sitnije primjerke grubo formirane slitine bakra (tzv. *aes rude*), pronađeni su u ostavama mazinskog tipa,⁴⁵ ali i među pojedinačnim nalazima, i to na širokom teritoriju predrimске Liburnije i Japodije,⁴⁶ no, zbog svog katkad neuglednog i neatraktivnog izgleda, često bivaju nezapaženi, tako da ih pronalazači često ostavljaju po strani, vjerojatno i ne znajući o čemu je riječ.

Novac podrijetlom sa Sicilije zastupljen je u više primjeraka. Novac sirakuškog tiranina Hijerona II. s trozupcem na reversu (kat. br. 9, 87) nađen je na gradini Umac kod Brinja, kao i na Štrbačkoj gradini. Novac Hijerona II. (274.-216. pr. Kr.) relativno je česta pojava na naseljima gradinskog tipa na širem području Like i sjeverne Dalmacije.⁴⁷ Nakon njega, u Sirakuzi nastupa doba Pete demokracije, a novac iz tog perioda pronađen je na gradini između Štrbaca (kat. br. 88), a jedan primjerak s Burzine glavice u Deringaju već su objavili Ilkić i Rebić.⁴⁸

at Štrbačka gradina (Cat. No. 41 i 86). The former one is a rather worn-out Republican *as* containing an inscription of the monetary magistrate M. Titinius (*M.TITINI*).⁴³ The latter specimen is broken into halves, so its nominal value is hard to determine. However, it must be some lower value of a Republican *as*. The remaining three specimens are actually fragments of Roman proto-currency – cast copper-alloy bars. Two of these belong to the formed, non-stamped type (so-called *aes formatum*, Cat. No. 84-85) and the third one could even be a stamped cast copper-alloy bar (so-called *aes signatum*, Cat. No. 40). Unfortunately, due to its poor condition, it is hard to make any definitive conclusion. The Štrbačka gradina specimen belong to the formed bronze copper-alloy bars (*aes formatum*) – specifically, the so-called “cake” type.⁴⁴ Specimens of cast copper-alloy bars known as *aes signatum* and *aes formatum*, including smaller specimens of rough copper-alloy nuggets (so-called *aes rude*), were found in Mazin-type hoards⁴⁵ and as individual finds throughout pre-Roman Liburnia and Iapodia.⁴⁶ However, due to their sometimes non-descript and unattractive appearance, they often pass unnoticed and their spotters often leave them aside, probably having no idea what they are.

The Sicilian currency is also represented with a number of specimens. The coins of the Syracuse tyrant Hiero II, with a trident on its obverse (Cat. No. 9, 87), was found at Umac hillfort near Brinja and at Štrbačka gradina. The coins of Hiero II (274-216 BC) are relatively common in hillfort settlements of Lika and Northern Dalmatia.⁴⁷ The reign of Hiero II was followed by the period of Fifth Democracy in Syracuse. Coins from this period were found at the hillfort between Gornji Štrbci and Donji Štrbci (Cat. No. 88). One

43 Pronalasci republikanskog asa, ili njegove umanjene nominale, nisu rijetkost na širem prostoru istočne obale Jadrana i neposrednog zaleđa, a novac ovog monetarnog magistrata (*M. TITINI*) već je zabilježen u sjevernoj Dalmaciji među pojedinačnim gradinskim nalazima (usp. M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 12, kat. br. 35). U navedenom je katalogu zabilježeno da je novac pronađen u okolici Drniša, no prema našim je saznanjima zapravo pronađen na Radučkoj glavici – liburnskoj gradini između Radučića i Mokrog Polja (o tome će biti više riječi u nadolazećim publikacijama). Osim tog novca, na Radučkoj glavici pronađena su još tri republikanska anonimna asa (M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 12-13, kat. br. 36-38), kao i primjerci numidskog i kartaškog novca (M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 7-10, kat. br. 1-19). S istog mjesta potječu i nalazi koje su objavili M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 98, 105-106, kat. br. 1, 3, 36-38. Riječ je o iznimno markantnoj i strateški važnoj gradini koja dominira čitavim područjem Kistanjske Bukovice te koja je kontrolirala prirodni koridor između glavnih prijelaza preko Krke (Čavlinov buk) i Zrmanje (Vagići u Mokrom Polju), a površinski nalazi rimskoga crijepa ukazuju na kontinuitet života na Radučkoj glavici i tijekom perioda rimske vladavine. S obzirom na sve činjenične okolnosti, ta se gradina čini najizglednijim kandidatom za smještaj peregrinske zajednice liburnskih Burnista (usp. Plin. *HN* 3.139; *CIL* 3, 2809).

44 Naziv „pogače“ (tal. *focaccina*, *biscotto* ili *panella*; eng. *cake*, *circular cake* ili *cake-shaped ingot*) ustalio se kako u stranoj literaturi (usp. I. Vecchi, 2013; C. Marveggio, 2014, 3) tako i među numizmatičarima, a upotrebljava se za oblo odlivene komade slitine bakra, raznih veličina i kvalitete. Kao gotovi proizvodi podsjećaju na pogače predviđene za rezanje i daljnju distribuciju i uporabu.

45 Usp. A. Bertol – K. Farac, 2012; I. Mirnik, 1982, 164-165, kat. br. 172-202; 1987a, 53-55, kat. br. 1-221.

46 Usp. primjerce: M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 12, kat. br. 33-34; M. Ilkić – P. Kožul, 2016, 93, kat. br. 1-2.

47 Usp. M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 99, kat. br. 5-6; M. Ilkić, 2017, 154.

48 M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 99, kat. br. 7.

43 Finds of Republican *asses* or their reduced nominal values are not uncommon in Eastern Adriatic and its immediate hinterland. Also, the coins of this monetary magistrate (*M. TITINI*) have already been recorded among individual hillfort finds in Northern Dalmatia (cf. M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 12, cat. no. 35). While the said catalogue claims that the coin was found in Drniš area, to our knowledge, it was found at Radučka glavica – a Liburnian hillfort between Radučić and Mokro Polje (to be discussed in more detail in subsequent publications). Besides this coin, three other anonymous republican *asses* were found at Radučka glavica (M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 12-13, cat. no. 36-38), as well as specimens of Numidian and Carthaginian coins (M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 7-10, cat. no. 1-19). The finds published by M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 98, 105-106, cat. no. 1, 3, 36-38 originate from the same site. It is a very striking hillfort of exceptional strategic importance, because it dominates the entire Kistanjska Bukovica area. It once controlled the natural corridor between the main crossings over the River Krka (Čavlinov buk) and River Zrmanja (Vagići in Mokro Polje). Surface finds of Roman roof tiles indicate continued habitation at Radučka glavica during the Roman rule. Under the circumstances, this hillfort seems the likeliest dwelling of the peregrine community of the Liburnian Burnistae (cf. Plin. *HN* 3.139; *CIL* 3, 2809).

44 The term “cake”, “circular cake” or “cake-shaped ingot” (“*focaccina*”, “*biscotto*” or “*panella*” in Italian) has taken hold both in foreign literature (cf. I. Vecchi, 2013; C. Marveggio, 2014, 3) and among numismatists. It refers to cast copper-alloy nuggets of varying sizes and quality. As finished goods, they remind of cakes, intended for cutting and further distribution and use.

45 Cf. A. Bertol – K. Farac, 2012; I. Mirnik, 1982, 164-165, cat. no. 172-202; 1987a, 53-55, cat. no. 1-221.

46 Cf., for example, M. Ilkić – D. Filipčić – V. Kramberger, 2012, 12, cat. no. 33-34; M. Ilkić – P. Kožul, 2016, 93, cat. no. 1-2.

47 Cf. M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 99, cat. no. 5-6; M. Ilkić, 2017, 154.

S prostora južne Italije zabilježena su dva pojedinačna nalaza, oba s donjolapačkog Obljaja. Jedan potječe iz kampanijskog grada *Neapolis* (kat. br. 43),⁴⁹ a drugi iz kalabrijskog grada *Graxa* (kat. br. 42), za čije postojanje znamo isključivo preko kovanica,⁵⁰ a jedan primjerak takvog novca pronađen je i na liburnskom prostoru.⁵¹ Novac Kraljevine Makedonije iznimno se rijetko pronalazi na prostoru Like i sjeverne Dalmacije, a kao pojedinačni nalaz zabilježen je na Gradini u Medviđi te se pripisuje makedonskom kralju Antigonu II. Gonati (277.-238. god. pr. Kr.).⁵² Nešto mlađi primjerak, koji pripada vladavini Filipa V. (210.-178. god. pr. Kr.), zabilježen je unutar ostave novca mazinskog tipa iz Štikade.⁵³ Na Gradini između Gornjih i Donjih Štrbaca pronađena je brončana kovanica Perzeja Makedonskog (179.-168. prije Kr.), posljednjeg makedonskog kralja (kat. br. 89).

Iznimno je zanimljiv pronalazak keltskog novca, jer takvi primjerci do sada nisu bili zabilježeni na japodskom prostoru.⁵⁴ U ovom slučaju, kao pojedinačni slučajni nalaz zabilježen je na gradini Obljaj u Donjem Lapcu (kat. br. 44). Ovu krupniju kovanicu, od slitine bakra i srebra, karakterizira nepoznati prikaz muške glave s dijademom od tri reda perli, a svojom težinom bi odgovarala vrijednosti tetradrahme. Gledajući prikaz konja i glave mladića, svakako bismo ga uvrstili u đurđevačku skupinu, no ovdje se vjerojatno radi o prijelaznoj ili lokalnoj varijanti tog tipa tauriškog novca.⁵⁵ Nekoliko primjeraka ulomaka novca (kat. br. 91-93) te jedan izgoreni i deformirani primjerak (kat. br. 90) nismo mogli atribuirati, premda smatramo da se radi o motetama Numidije ili mlađem novcu Kartage.

Godine 35. pr. Kr. Oktavijan konačno osvaja područje Japoda, a nešto kasnije, nakon velikog Iliričkog rata 6.-9. godine – krajem Augustove ili početkom Tiberijeve vladavine – područje Japoda, zajedno s peregrinskim zajednicama Liburnije, potpada pod upravu vojnog prefekta iz viteškog staleža (*praefectus civitatum Libornorum et lapudum*) te od tada sve japodske zajednice pripadaju teritoriju juridičkog konventa smještenog u Skardoni.⁵⁶ Od tog vremena na području Liburnije i Japodije isključivo

such coin, found at Burzina glavica in Deringaj, have already been published by Ilkić and Rebić.⁴⁸

As for South Italian coins, two individual finds have been recorded, both at Obljaj in Donji Lapac. One comes from the city of *Neapolis* in Campania (Cat. No. 43)⁴⁹ and the other from *Graxa* in Calabria (Cat. No. 42), for the existence of which we know only from such coins.⁵⁰ One such specimen was found on the Liburnian territory, too.⁵¹ The coins of the Macedonian Kingdom are very rarely found in Lika and Northern Dalmatia. The individual coin that was found at Gradina in Medviđa is attributed to the Macedonian King Antigon II Gonat (277-238 BC).⁵² A somewhat later specimen, one from the reign of Philip V (210-178 BC), was found in a Mazin-type hoard in Štikada.⁵³ A bronze coin of Perseus of Macedon (179-168 BC), the last Macedonian king (Cat. No. 89) was found at the hillfort between Gornji Štrbci and Donji Štrbci.

The single Celtic coin found accidentally at Obljaj hillfort in Donji Lapac (Cat. No. 44) is exceptionally interesting, because it is the first such find on the lapodic territory.⁵⁴ This rather large coin made of an alloy of copper and silver has an unknown male head with a diadem composed of three rows of beads depicted on it. Its weight could correspond to the weight of a tetradrachm. Based on the horse and a young man's head, we would certainly classify it as belonging to the Đurđevac group; however, this is probably a transitional or local sub-type of this type of the Taurisci coins.⁵⁵ Several coin fragments (Cat. No. 91-93) and one burnt and deformed specimen (Cat. No. 90) could not be attributed, although we believe these are Numidian coins or later Carthaginian coins.

In 35 BC, Octavian finally conquered the lapodic territories. Somewhat later, after the great war in Illyricum of AD 6-9 – at the end of Augustus' reign or in the beginning of Tiberius' reign – the lapodic territories and Liburnian peregrine communities came under the rule of a military prefect of the equestrian order (*praefectus civitatum Libornorum et lapudum*). Ever since, all the lapodic communities

49 Novac kolonije *Neapolis* pronađen je na području Ervenika (usp. L. Marun, 1998, 110; T. Šeparović, 2003, 421, bilj. 12). Po Marunovu opisu aversa i reversa, očito je da se radi o identičnoj kovanici kao i ovaj s Obljaja.

50 *Graxa* je očito bila smještena u antičkoj Kalabrij (današnja jugoistočna Apulija), s obzirom na to da je njezin novac najučestaliji na obalama Tarentskog zaljeva, a pretpostavlja se da se grad nalazio u okolici današnjeg Fasana (usp. RE VII. 2, 1848; S. W. Grose, 1916, 203-210).

51 M. Ilkić – M. Čelhar, 2017, 489, kat. br. 8. Novac je pronađen na lokalitetu Gradina kod zaseoka Prndelji u Nadvodu kraj Kaštela Žegarskog.

52 M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 102, kat. br. 23.

53 I. Mirnik, 1982, 158, kat. br. 56, T. 3, br. 56.

54 I. Mirnik, 2009, 485.

55 O đurđevačkom tipu keltskog novca v. R. Göbl, 1973. Usp. i V. Lisičić, 1979, 237, 248-250. Važno je napomenuti da je novac Tauriska zabilježen i na prostoru Liburnije, i to na više gradinskih naselja – Gradini kod zaseoka Dragišići u Čistoj Maloj, Aseriji (Podgrade kod Benkovca), Budimu u Posedarju, Gradini uz rijeku Zrmanju iznad zaseoka Prndelji u Nadvodu te Lergovoj gradini u Slivnici (usp. M. Ilkić, 2017, 156).

56 V. ovdje bilj. 7.

48 M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 99, cat. no. 7.

49 A coin from the colony of *Neapolis* was found in Ervenik area (cf. L. Marun, 1998, 110; T. Šeparović, 2003, 421, note 12). Based on Marun's description of its obverse and reverse, one can safely say it is the same coin as the one from Obljaj.

50 Clearly, *Graxa* was situated in the ancient Calabria (present-day southeastern Apulia), since its money is mostly found on the coast of Gulf of Taranto. It is believed it was in the vicinity of present-day Fasano (cf. RE VII. 2, 1848; S. W. Grose, 1916, 203-210).

51 M. Ilkić – M. Čelhar, 2017, 489, cat. no. 8. The coin was found at Gradina site near the hamlet of Prndelji in Nadvoda near Kaštel Žegarski.

52 M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 102, cat. no. 23.

53 I. Mirnik, 1982, 158, cat. no. 56, T. 3, no. 56.

54 I. Mirnik, 2009, 485.

55 For Đurđevac type of Celtic coins, see R. Göbl, 1973. Cf. also V. Lisičić, 1979, 237, 248-250. Importantly, Taurisci coins have been recorded on the Liburnian soil, too – in several hillfort settlements: Gradina near the hamlet of Dragišići in Čista Mala, Aseria (Podgrade near Benkovac), Budim in Posedarje, Gradina on the River Zrmanja above the hamlet of Prndelji in Nadvoda, and Lergova gradina in Slivnica (cf. M. Ilkić, 2017, 156).

kolaju monete Rimskog Carstva, a budući da je na nekim gradinama pronađen i rimski carski novac, očito je da se na tim naseljima nastavio život i u doba rimske vladavine. Na Gradini u Mazinu tako je pronađen novac cara Tiberija (14.-37.), kovan 21. ili 22. godine za njegova sina Druza Mlađeg (13. pr. Kr.-23. po. Kr.), dok je na gradini Obljaj u Donjem Lapcu pronađeno sveukupno 8 primjeraka kovanica iz perioda rimske vladavine (kat. br. 46-52). Uglavnom je riječ o brončanom novcu iz 1. i 2. stoljeća, zastupljenom u više nominala, koji na reversu nosi kraticu SC, a od njih svakako odudara rimski provincijalni novac kovan za cara Augusta (kat. br. 45), za koji se pretpostavlja da je kovan na prostoru Cipra ili Sirije. Iz 3. stoljeća zabilježen je i jedan antoninijan Klaudija II. Gotskog (kat. br. 51), dok iz 4. stoljeća potječe sitna nominala (kat. br. 52) koja ukazuje na još dulju naseljenost donjolapačkog Obljaja.⁵⁷ Zanimljivo je primijetiti i činjenicu da na Štrbačkoj gradini nema zabilježenih moneta iz perioda principata, a zbog učestalih primjeraka spaljenog predcarskog novca moguće je da je došlo do diskontinuiteta u naseljavanju, što je možda uzrokovano Oktavijanovom kampanjom protiv prekoalpskih Japoda.⁵⁸

126 STANJE KOVANICA

Zajednička karakteristika brončanog sjevernoafričkog novca pronađenog na našim prostorima uglavnom je loša očuvanost kovanica.⁵⁹ Slična je situacija i s novcem iz Like. Takva je očuvanost posljedica loše kompozicije bakrene slitine u koju je dodavana određena količina „lošijih“ metala, poput olova, cinka ili željeza, čime se posljedično dobio konačni produkt podložan propadanju; i to naročito površinskog sloja kovanice, gdje se strunila patina te nestala slika aversa i reversa.⁶⁰ No ipak, neki primjerci kartaškog i numidskog novca načinjeni su od kvalitetnije bakrene legure, pa je samim time i sačuvanost prikaza bolja. Novac drugih emitenata, od kojih je najčešći onaj podrijetlom s Apeninskog poluotoka, uglavnom je bolje sačuvan, što je definitivno uzrokovano kvalitetnijom i čvršćom bakrenom slitinom. Na mnogim su kovanicama vidljivi očiti tragovi

belong to the territory of the *conventus iuridicus* located in Scardona.⁵⁶ Since that time, only the coins of the Roman Empire had been circulating in Liburnia and Iapodia. As some Roman Imperial coins were also found at some hillforts, these settlements were apparently populated in the days of the Roman rule, too. An Emperor Tiberius' coin, struck in AD 21 or 22 for his son Drusus the Younger (13 BC-23 AD), was found at Gradina in Mazin. A total of eight coins from the Roman rule (Cat. No. 46-52) were found at Obljaj hillfort in Donji Lapac. These are mostly bronze coins from the 1st and 2nd centuries AD, in several nominal values. They have the abbreviation SC on the reverse. Standing out from them is the Roman provincial currency (Cat. No. 45) struck for Emperor Augustus – in Cyprus or Syria, it is believed. A 3rd-century AD *antoninianus* of Claudius Gothicus (Cat. No. 51) was also recorded. As for the 4th century AD, a coin with a low nominal value (Cat. No. 52) was found, indicating even longer habitation in Obljaj hillfort in Donji Lapac.⁵⁷ Interestingly, no coins from the Principate period have been found at Štrbačka gradina; given the frequent finds of burnt pre-Imperial coins, it is possible that a discontinuity in habitation took place, perhaps as a result of Octavian's campaign against the Transalpine Iapodes.⁵⁸

THE CONDITION OF THE COINS

The common characteristic of the bronze North African coins found in Croatian regions is the poor condition they are in.⁵⁹ The same goes for those found in Lika. It is due to the low-quality copper alloy they are made of: A certain quantity of "lower-quality" metals – such as lead, zinc or iron – would be admixed to it. As a result, the final product was more prone to decay – particularly the surface layer of a coin, where patina would become worn out and the depictions on the coin's obverse and reverse would disappear.⁶⁰ However, some specimens of Carthaginian and Numidian coins are made of a copper alloy of higher quality and are thus better preserved. The coins from other issuers – the ones from the

57 Zanimljivo je napomenuti da su na gradini Obljaj pronađeni i novci srednjeg vijeka te nekoliko mletačkih nominala do 18. stoljeća.

58 Usp. App. III. 4.18-21. Na toj je gradini pronađeno i ponešto kasnoantičkog novca koji nismo bili u stanju vidjeti, no taj je podatak svakako dragocjen jer govori da je ta gradina očito bila ponovno naseljena u periodu kasne antike.

59 Iako je novac koji nazivamo brončanim zapravo rađen od različitih slitina bakra, gdje bi se osim kositra, kod nekih primjeraka bakru dodavale i primjese olova, cinka, pa čak i željeza, smatramo da je u neformalnom smislu dopušteno upotrebljavati kolokvijalni naziv „brončani novac“.

60 Kod nekih kovanica izrazito lošijeg stanja, u katalogu smo pored emitenta (Numidija, Kartaga ili Egipat /Ptolomejevići) stavili upitni znak, čime smo naznačili pretpostavku o pripadnosti određene kovanice. Valja primijetiti činjenicu da je katkad vrlo teško uočiti sitnije detalje na fotografiji, no monete Numidije, Kartage i Egipta imaju specifičan oblik lijevane kovne pločice, prema kojem ih je u velikom broju slučajeva lako razlikovati. Kod moneta kojima je kovna pločica vrlo loše sačuvana, ili je čak gorjela, koristili smo se osvjetljavanjem kovanice pod različitim kutovima, kao i optičkim i digitalnim uvećavanjem, pomoću kojih smo uspjeli uočiti osnovni reljef ili pojedine detalje prikaza te tako i raspoznati emitenta kovanice.

56 See note 7 here.

57 Interestingly, medieval coins and a few Venetian coins from up to the 18th century were found at Obljaj, too.

58 Cf. App. III. 4.18-21. Some Late Antiquity coins were also found at this hillfort, although we did not have an opportunity to see them. This fact is important because it indicates that the hillfort was repopulated in some period in Late Antiquity.

59 Although the coins we call "bronze" are actually made of various copper alloys, to which tin would be admixed (and, in some specimens, lead, zinc and even iron), we believe it is acceptable to use the colloquial term "bronze coins" for informal purposes.

60 In the catalogue, we designated some of the coins in a very poor condition with a question mark next to the issuer (Numidia, Carthage or Egypt /the Ptolemies), thus indicating the unidentified origin of these coins. We should note here that, while small tiny details are sometimes very hard to discern on a photograph, the cast blank discs of the Numidian, Carthaginian and Egyptian coins have a specific shape that, in most cases, makes them easy to recognize. For currencies with blank discs in a very poor condition – or even burnt – we used illumination under various angles, together with optical and digital magnification. Using these methods, we managed to identify the basic relief or individual details of a depiction, thus also determining the issuers of these coins.

gorenja, a među njima se posebno izdvajaju brojni primjerci znatnije izgorenog i deformiranog novca sa Štrbačke gradine (kat. br. 59, 61-63, 65, 73-74, 77-80, 82, 90-93), što bismo eventualno mogli povezati s razaranjima japodskih prekoalpskih središta prilikom Oktavijanove kampanje 35. pr. Kr.⁶¹

Kod većine relativno sačuvanih kovanica vidljiva je istrošenost i izlzanost prikaza, što upućuje na dugotrajno korištenje novca. S donjolapačkog Obljaja te sa Štrbačke gradine zastupljeno je nekoliko kovanica koje su lomljene na sitnije dijelove (kat. br. 31, 33, 53-54, 75-76, 83, 86) što upućuje na zaključak da se u nedostatku sitnijih moneta krupniji novac usitnjavao, a takav je slučaj već zabilježen na gradinama sjeverne Dalmacije i Like;⁶² premda je usitnjavanje, kako brončanog tako i srebrnog novca, zabilježeno u monetarnoj trgovini tijekom čitave antike.⁶³ Jedan je primjerak novca i perforiran po sredini (kat. br. 3), što ostavlja mogućnost da je predcarski novac u ponekim primjerima upotrebljavan i u neke druge, najvjerojatnije ornamentalne svrhe.

Zabilježena su i tri ulomka lijevanih ploča od bakrene slitine (kat. br. 40, 84-85). Kako je već spomenuto, potencijalni primjerak signirane ploče od lijevane slitine bakra (*aes signatum*), pronađen na Obljaju u Donjem Lapcu, vrlo je teško definirati jer mu se runi površinski sloj, zbog čega je poprilično uništen, tako da postoji i mogućnost da je ipak riječ samo o formiranoj, odnosno nesigniranoj ploči od bakrene slitine (*aes formatum*). Primjerci takozvanih „pogača“ sa Štrbačke gradine nešto su kompaktnije strukture bakrene slitine, premda se kod primjerka pod kat. br. 84. vidi deblji sloj olova u jezgri formirane bakrene slitine (*aes formatum*). Naravno, detaljni sastav materijala ovih primjeraka grubo lijevane bakrene slitine mogao bi se jedino utvrditi kemijskom analizom, a isto se odnosi i na sastav metala od kojih su načinjene kovne pločice sjevernoafričkog novca.

ZAKLJUČAK

Objava numizmatičke građe vrlo je važna karika u pokušaju rekonstrukcije raznih pitanja iz povijesnih epoha, ne samo određenih lokaliteta, već i širih povijesnih regija. Također, vrlo je korisno i saznanje u kolikoj je mjeri te na koliko širokom području kolala određena vrsta novca. Upravo zbog tih navedenih činjenica objava numizmatičke građe s pet japodskih gradinskih naselja – Umca u Brinju, Burzine glavice u Deringaju, Gradine u Mazinu, Obljaja u Donjem Lapcu te Gradine između Donjih i Gornjih Štrbaca – uvelike doprinosi različitom spektru povijesno-arheoloških i numizmatičkih pitanja i to ne samo ličkog kraja već i šireg

Apennine Peninsula being the most frequent among them – are usually better preserved. The reason for this definitely lies in a higher-quality copper alloy which is more solid. Traces of burning can be seen on many coins, particularly on the numerous deformed specimens from Štrbačka gradina (Cat. No. 59, 61-63, 65, 73-74, 77-80, 82, 90-93). This could be attributed to the destruction of the centers of Transalpine lapodes during Octavian's campaign of 35 BC.⁶¹

The depictions on most of the preserved coins are worn and torn, indicating that the coins were in use for a long period of time. Several coins found at Obljaj in Donji Lapac and at Štrbačka gradina were broken into smaller pieces (Cat. No. 31, 33, 53-54, 75-76, 83, 86). This indicates that, due to the shortage of coins of lower nominal values, higher values would be cut up in smaller pieces. Such finds were recorded at the hillforts of Lika and Northern Dalmatia.⁶² Fragmentation of coins – both bronze and silver – for the purpose of monetary trade was common throughout Antiquity.⁶³ One coin is even perforated in the center (Cat. No. 3), allowing the possibility that pre-Imperial coins were in some cases used for other, most likely decorative purposes.

Three fragments of cast copper-alloy bars were also recorded (Cat. No. 40, 84-85). As mentioned above, the possible specimen of a stamped cast bar of a copper alloy (*aes signatum*) found at Obljaj in Donji Lapac is very hard to identify because it is rather degraded (its surface layer is worn out). It could therefore be merely a formed, non-stamped copper-alloy bar (*aes formatum*). The specimens of so-called “cakes” from Štrbačka gradina are made of a copper alloy of a more compact structure, although the specimen under the Cat. No. 84 has a thick layer of lead in the formed core of the copper alloy (*aes formatum*). Of course, the only way of establishing the detailed composition of these rough copper-alloy nuggets would be to analyze them chemically. The same can be said for the chemical composition of the metal blank discs of the North African coins.

CONCLUSIONS

Publishing numismatic materials is very important for the reconstruction of facts and conditions from various historical periods, not just at specific sites, but also in larger historical regions. Also very useful is knowing the details of the circulation of certain currency – like its quantity and geographical extent. It is because of these facts that the publishing of the numismatic material from five lapodic hillfort settlements – Umac in Brinje, Burzina glavica in

61 App. III. 4.18-21. Cass. Dio 49.35.1-4.

62 M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 99, 101, 104-105, kat. br. 9, 16, 32-33; M. Ilkić – P. Kožul, 2016, 95, kat. br. 12.

63 Usp. P. Kos, 1998, 295-296.

61 App. III. 4.18-21. Cass. Dio 49.35.1-4.

62 M. Ilkić – M. Rebić, 2014, 99, 101, 104-105, cat. no. 9, 16, 32-33; M. Ilkić – P. Kožul, 2016, 95, cat. no. 12.

63 Cf. P. Kos, 1998, 295-296.

teritorija zapadnog Ilirika, ali i teritorija samih emitenata odakle je novac dolazio na područje Japoda.

Pronalasci predcarskog novca, posebice kovani- ca Numidije i Kartage (ali i brončanog republikanskog novca te moneta južnoitalskih i sicilskih helenističkih kolonija) u zadnje su vrijeme postali prvoklasnim arheološkim nalazima prilikom izrade topografije gradinskih naselja na kojima je život bio aktivan tijekom zadnjih faza željeznodobnih kultura na području Liburnije i Japodije. Možemo slobodno reći da se pronalaskom takve vrste novca, među kojim prednjače monete Numidije i Kartage, može vrlo lako detektirati dokaz o životu određenog gradinskog naselja u posljednja dva stoljeća prije Krista, čime taj period čak možemo okarakterizirati i kao „monetarnu fazu“ željeznodobne kulture Liburnije i Japodije.⁶⁴

Također, slobodni smo napomenuti još jednu važnu činjenicu koja se može razabrati iz pomnijeg proučavanja disperzije sjevernoafričkog novca na području zapadnog Ilirika. Naime, novac Numidije i Kartage u većoj se količini pronalazi na svim važnijim centrima Liburnije i Japodije iz perioda posljednja dva stoljeća pr. Kr.; no na integralnom teritoriju etničke zajednice Delmata on predstavlja pravu rijetkost te se u pravilu ne pronalazi na tamošnjim gradinskim lokalitetima.⁶⁵ Prema tomu, disperzija evidentiranih pronalazaka sjevernoafričkog novca može poslužiti i kao jedan od elemenata pri definiranju relativnih granica između određenih etničkih zajednica zapadnog Ilirika. To se posebno odnosi na gustoću zabilježenih primjeraka unutar određenih jasno definiranih geografskih cjelina, kakve su uostalom Lika i sjeverna Dalmacija. Pojedinačni primjerci zabilježeni izvan jasno definiranih geografskih cjelina, odnosno primjerci koji predstavljaju raritet unutar sveukupne zastupljenosti numizmatičkih nalaza neke druge geografske cjeline, mogu uputiti na zaključak da je riječ o sporadičnim uplivima na određeni teritorij te se stoga mogu i smatrati „iznimkama koje potvrđuju pravilo“.⁶⁶

Deringaj, Gradina in Mazin, Obljaj in Donji Lapac and Gradina between Donji Štrbci and Gornji Štrbci – substantially contributes to the solution of a wide range of historical, archaeological and numismatic questions, not just in Lika, but also in the greater area of the Western Illyricum. The same goes for the territories of the issuers of the coins that have ended up in the land of the lapodes.

The pre-Imperial coins, particularly those from Numidia and Carthage (but also the bronze Republican coins and South Italic and Sicilian currencies), found during recent field surveys of the hillfort settlements inhabited in the final phases of the Iron Age cultures in Liburnia and Iapodia, are considered first-class archaeological finds. We can safely say that the finds of this type of coins – the Numidian and Carthaginian ones being the commonest among them – can serve as evidence of habitation in some hillfort settlement in the last two centuries BC, thus even helping us characterize this period as a “monetary phase” of the Iron Age culture of Liburnia and Iapodia.⁶⁴

We also find it important to underline one fact that can be realized if the dispersion of North African coins in Western Illyricum is analyzed in detail: While often found at all important centers of Liburnia and Iapodia from the last two centuries BC, Numidian and Carthaginian coins are very rarely found on the integral territory of the ethnic community of the Delmatae. Almost as a rule, they are not found at the hillfort sites on this territory.⁶⁵ Consequently, the dispersion of the recorded finds of North African coins can be used as an element for defining the relative boundaries between specific ethnic communities of Western Illyricum. This particularly refers to the density of specimens found within clearly defined geographical regions, such as Lika and Northern Dalmatia. Individual specimens recorded outside clearly defined geographical regions, as well as the specimens constituting a rarity within the overall distribution of the numismatic finds of some other geographical region, can be interpreted as sporadic impacts on a certain territory and can therefore be considered “exceptions to the rule.”⁶⁶

64 Pod terminom „monetarna faza“ podrazumijevamo vremenski okvir u periodizaciji željeznodobnih kultura Liburnije i Japodije koji, uz ostali materijalni repertoar, karakteriziraju pronalasci predcarskog novca na raznim lokalitetima (prvenstveno) gradinskog tipa. U arheološkom pogledu, takav bi vremenski okvir odgovarao fazi 5b Batovićeve periodizacije liburnske kulturne grupe (Š. Batović, 1987, 351), odnosno dijelu faze 6 te cijeloj fazi 7 u okviru periodizacije japodske kulturne grupe kakvu je načinila Ružica Drechler-Bižić (usp. R. Drechler-Bižić, 1987, 411-416).

65 Dvije numidske kovanice pronađene na Gardunu kraj Trilja (T. Šeparović, 2011, 51, kat. br. 1-2) rijetki su primjerci sjevernoafričkog novca s prostora etničke zajednice Delmata. Po tom je pitanju svakako zanimljivo spomenuti Strabonov navod kako Delmati, za razliku od drugih etnija iz susjednog kraja, ne koriste kovani novac (Strab. 7.5.5).

66 Do ove smo spoznaje došli samostalno, i to prvenstveno proučavajući fenomen kolanja numidskog i kartaškog novca na području sjeverne Dalmacije i Like. Napominjemo da je ovdje riječ o područjima u kojima se nije kovao novac, već je on na to područje isključivo dolazio iz drugih krajeva, odnosno u ovom slučaju čak i s drugog kontinenta. Je li slična situacija primijećena i na nekim drugim geografskim područjima, trenutno nam nije poznato.

64 The term “monetary phase” refers to the time frame for the periodization of the Iron Age cultures of Liburnia and Iapodia. Besides by other material repertoire, this time frame is characterized by the finds of pre-Imperial coins at various sites, primarily hillforts. Archaeologically, this time frame would correspond to the Phase 5b of Batović’s periodization of the Liburnian cultural group (Š. Batović, 1987, 351) and to a part of Phase 6 and entire Phase 7 of the periodization of the Iapodic cultural group introduced by Ružica Drechler-Bižić (cf. R. Drechler-Bižić, 1987, 411-416).

65 The two Numidian coins discovered at Gardun near Trilj (T. Šeparović, 2011, 51, cat. no. 1-2), are rare specimens of North African coins found on the territory of the ethnic community of the Delmatae. In this respect, it is interesting to mention Strabo’s note that the Delmatae, unlike other peoples in that part of the world, made no use of coined money (Strab. 7.5.5).

66 We realized this on our own, primarily by studying the phenomenon of the circulation of Numidian and Carthaginian coins in Northern Dalmatia and Lika. We point out here that no coins were struck in these regions – they were brought in from other regions, in this case even from another continent. At the moment we do not know whether a similar situation existed in other geographical regions.

Izrada numizmatičke topografije jasno definiranih cjelina, ali i podatci o cjelokupnoj disperziji određene vrste novca – kako na pojedinačnim lokalitetima tako i na širem području – mogu uvelike doprinijeti različitom spektru spoznaja iz perioda posljednja dva stoljeća pr. Kr. na teritoriju zapadnog Ilirika, ali i ostalog neposrednog područja. Također, vrlo su važni i podatci o pronalascima novca iz kasnijih epoha, napose moneta Rimskog Carstva, jer se njihovim evidentiranjem može uputiti na dokaz o kontinuitetu života gradinskih naselja iz mlađeg željeznog doba u period rimske vladavine. Takve su spoznaje vrlo važne prilikom pokušaja rekonstrukcije široke mreže rimskih komunikacija na području Like.

Na kraju, nadamo se da će se objavom numizmatičke građe s japodskih gradinskih lokaliteta potaknuti i daljnje objave takve građe s ličkog područja te da će numizmatička i arheološka topografija ličkog kraja u budućnosti postajati sve gušćom. Ne zaboravimo napomenuti da arheološki predmeti, gdje god bili smješteni – te na koji god način bili pronađeni – svoju svrhu ispunjavaju tek onda kada se na papiru ispriča priča o mjestu i osnovnom kontekstu njihova pronalaska. Također se nadamo da će se u budućnosti o ovoj tematici raspravljati i na osnovi sustavnih arheoloških istraživanja koja bi uz osnovne topografske podatke donijela i egzaktne podatke o širem kontekstu nalaza, ali bi mogla iznjedruti i odgovore na neke druge aspekte najstarijeg optjecaja novca s japodskog područja.

The making of the numismatic topography of clearly defined regions and gaining an insight into the dispersion of a specific type of coins – both at individual sites and in larger areas – can substantially contribute to our knowledge of the various aspects of life in the last two centuries BC in Western Illyricum and its immediate surroundings. Also very important are the finds of coins from later periods, primarily the Roman Imperial coins, because they indicate a continuity of habitation in hillfort settlements from the Late Iron Age to the Roman rule. Such insights are very important when attempting to reconstruct the wide network of Roman roads in Lika.

And finally, we hope that the publishing of the numismatic material from the lapodic hillfort sites will encourage publishing of more such material from Lika and that even more details will be provided for the archaeological and numismatic maps of Lika's topography. We must not forget that archaeological objects – wherever they may be held and in whichever way they were found – can fulfill their purpose only when the story of the place and the basic context in which they were found is put on paper. We also hope that, in future, we will be able to discuss this topic on the basis of systematic archaeological excavations that would not only provide basic topographic data and exact data about the wider contexts of the finds, but would also clarify some other aspects of the earliest circulation of coins in the lapodic territory.

KATALOG

1. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 21 mm, 4,43 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Umac, Brinje*

2. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 20 mm, 4,07 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Nije vidljiv.
Nalazište: *Umac, Brinje*

3. Kartaga (?), 221.-210. pr. Kr., AE, 20 mm, 3,17 g, SNG Cop, 307-314. Probušena kovanica.
Av. Nije vidljiv.
Rv. Nije vidljiv.
Nalazište: *Umac, Brinje*

4. Kartaga (?), 221.-210. pr. Kr., AE, 20 mm, 2,99 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Nije vidljiv.
Rv. Nije vidljiv.
Nalazište: *Umac, Brinje*

5. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 26 mm, 13,86 g, SNG Cop 409-413.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno.
Nalazište: *Umac, Brinje*

6. Kartaga (?), oko 200.-146. pr. Kr., AE, 28 mm, 13,45 g, SNG Cop 409-413.
Av. Nije vidljiv.
Rv. Nije vidljiv.
Nalazište: *Umac, Brinje*

7. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 27 mm, 10,77 g, SNG Cop 504-517.
Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.
Rv. Konj u trku, ulijevo.
Nalazište: *Umac, Brinje*

8. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 10,33 g, SNG Cop 504-517.
Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.
Rv. Konj u trku, ulijevo.
Nalazište: *Umac, Brinje*

9. Sicilija, Sirakuza, Hijeron II. (274.-216. pr. Kr.), AE, 19 mm, 5,09 g, SNG Cop 844-856.
Av. Ovjenčana glava Posejdona, ulijevo.
Rv. Vrh trozuba. Detalji i natpis nisu vidljivi.
Nalazište: *Umac, Brinje*

CATALOGUE

1. Carthage, 221-210 BC, AE, 21mm, 4.43g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Umac, Brinje*

2. Carthage, 221-210 BC, AE, 20mm, 4.07g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Not visible.
Site: *Umac, Brinje*

3. Carthage (?), 221-210 BC, AE, 20mm, 3.17g, SNG Cop, 307-314.
Perforated coin.
Obv. Not visible.
Rev. Not visible.
Site: *Umac, Brinje*

4. Carthage (?), 221-210 BC, AE, 20mm, 2.99g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Not visible.
Rev. Not visible.
Site: *Umac, Brinje*

5. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 26mm, 13.86g, SNG Cop 409-413.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right.
Site: *Umac, Brinje*

6. Carthage (?), c. 200-146 BC, AE, 28mm, 13.45g, SNG Cop 409-413.
Obv. Not visible.
Rev. Not visible.
Site: *Umac, Brinje*

7. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 27mm, 10.77g, SNG Cop 504-517.
Obv. Wreathed male head, left.
Rev. Running horse, left.
Site: *Umac, Brinje*

8. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 10.33g, SNG Cop 504-517.
Obv. Wreathed male head, left.
Rev. Running horse, left.
Site: *Umac, Brinje*

9. Sicily, Syracuse, Hiero II (274-216 BC), AE, 19mm, 5.09g, SNG Cop 844-856;
Obv. Wreathed head of Poseidon, left.
Rev. Trident head. Details and inscription not visible.
Site: *Umac, Brinje*

1

6

2

7

3

8

4

9

5

10. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 19 mm, 2,92 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.

Nalazište: *Burzina glavica*, Deringaj

11. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 20 mm, 3,58 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj udesno okrenut glavom, ulijevo.

Nalazište: *Burzina glavica*, Deringaj

12. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 21 mm, 4,48 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj udesno okrenut glavom, ulijevo.

Nalazište: *Burzina glavica*, Deringaj

13. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 29 mm, 15,54 g, SNG Cop 409-413.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno.

Nalazište: *Burzina glavica*, Deringaj

14. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 28 mm, 11,79 g, SNG Cop 409-413.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno.

Nalazište: *Burzina glavica*, Deringaj

15. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 6,52 g, SNG Cop 504-517.

Av. Nije vidljiv.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Burzina glavica*, Deringaj

16. Numidija (?), Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 27 mm, 9,33 g, SNG Cop 504-517.

Av. Nije vidljiv

Rv. Nije vidljiv

Nalazište: *Burzina glavica*, Deringaj

17. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 22 mm, 6,79 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Nije vidljiv.

Rv. Nije vidljiv.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

18. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 21 mm, 4,92 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Nije vidljiv.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

19. Kartaga (?), 221.-210. pr. Kr., AE, 20 mm, 4,39 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Nije vidljiv.

Rv. Nije vidljiv.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

10. Carthage, 221-210 BC, AE, 19mm, 2.92g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right, head left.

Site: *Burzina glavica*, Deringaj

11. Carthage, 221-210 BC, AE, 20mm, 3.58g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right, head left.

Site: *Burzina glavica*, Deringaj

12. Carthage, 221-210 BC, AE, 21mm, 4.48g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right, head left.

Site: *Burzina glavica*, Deringaj

13. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 29mm, 15.54g, SNG Cop 409-413.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right.

Site: *Burzina glavica*, Deringaj

14. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 28mm, 11.79g, SNG Cop 409-413.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right.

Site: *Burzina glavica*, Deringaj

15. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 6.52g, SNG Cop 504-517.

Obv. Not visible.

Rev. Running horse, left.

Site: *Burzina glavica*, Deringaj

16. Numidia (?), Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 27mm, 9.33g, SNG Cop 504-517.

Obv. Not visible.

Rev. Not visible.

Site: *Burzina glavica*, Deringaj

17. Carthage, 221-210 BC, AE, 22mm, 6.79g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Not visible.

Rev. Not visible.

Site: *Gradina*, Mazin

18. Carthage, 221-210 BC, AE, 21mm, 4.92g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Not visible.

Site: *Gradina*, Mazin

19. Carthage (?), 221-210 BC, AE, 20mm, 4.39g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Not visible.

Rev. Not visible.

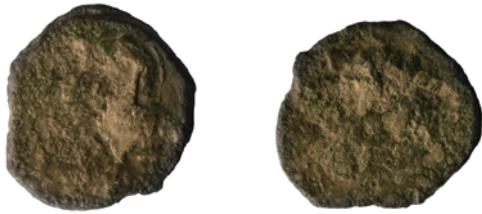
Site: *Gradina*, Mazin

10

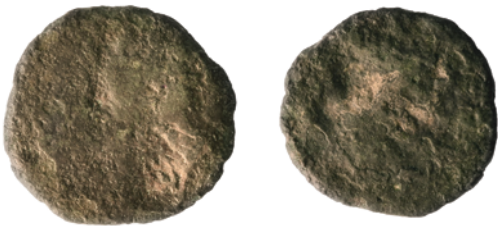
15

11

16

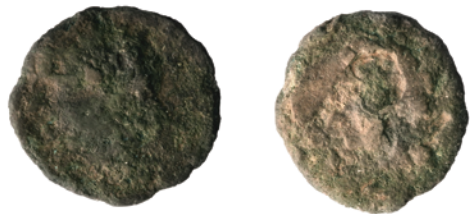
12

17

13

18

14

19

20. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 29 mm, 18,13 g, SNG Cop 409-413.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

21. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 28 mm, 12,80 g, SNG Cop 409-413.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

22. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 27 mm, 10,48 g, SNG Cop 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

23. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 10,56 g, SNG Cop 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

24. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 10,74 g, SNG Cop 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

25. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 25 mm, 12,85 g, SNG Cop 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

26. Rimsko Carstvo, Tiberije za Druza, as, Rim, 21.-22. godina, 28 mm, 9,02 g, RIC 45.

Av. DRV[SVS CAESAR TI AVG F] DIVI AVG N. Gologlava bista ulijevo.

Rv. [PONTIF TRIBVN POTEST ITER]. U sredini veliko SC, između razdjelnica.

Nalazište: *Gradina*, Mazin

27. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 22 mm, 6,03 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno s glavom zakrenutom ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

28. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 19 mm, 3,34 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno s glavom zakrenutom ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

20. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 29mm, 18.13g, SNG Cop 409-413.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right.

Site: *Gradina*, Mazin

21. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 28mm, 12.80g, SNG Cop 409-413.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right.

Site: *Gradina*, Mazin

22. Numidia, Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 27mm, 10.48g, SNG Cop 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradina*, Mazin

23. Numidia, Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 10.56g, SNG Cop 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradina*, Mazin

24. Numidia, Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 10.74g, SNG Cop 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradina*, Mazin

25. Numidia, Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 25mm, 12.85g, SNG Cop 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradina*, Mazin

26. Roman Empire, Tiberius for Drusus, as, Rome, AD 21-22, 28mm, 9.02g, RIC 45.

Obv. DRV[SVS CAESAR TI AVG F] DIVI AVG N. Bare-headed bust left.

Rev. [PONTIF TRIBVN POTEST ITER]. Large SC in center, interpunct in between.

Site: *Gradina*, Mazin

27. Carthage, 221-210 BC, AE, 22mm, 6.03g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right, head left.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

28. Carthage, 221-210 BC, AE, 19mm, 3.34g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right, head left.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

20

25

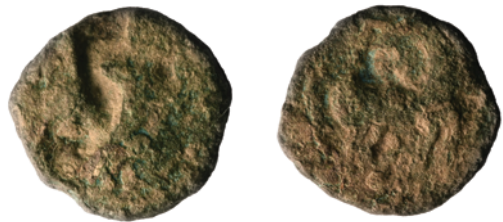
21

26

22

27

23

28

24

29. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 20 mm, 4,17 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

30. Kartaga (?), 221.-210. pr. Kr., AE, 21 mm, 4,91 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Nije vidljiv.

Rv. Nije vidljiv.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

31. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 21 mm, 3,07 g, SNG Cop, 307-314. Ulomak.

Av. Dio glave božice Tanit, ulijevo.

Rv. Prednji dio konja – glava je zakrenuta ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

32. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 27 mm, 13,48 g, SNG Cop, 409-413.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Nije vidljiv.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

33. Kartaga (?), oko 200.-146. pr. Kr., AE, 27 mm, 5,56 g, SNG Cop, 409-413. Ulomak.

Av. Dio ovjenčane glave božice Tanit, ulijevo.

Rv. Nije vidljiv.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

34. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 27 mm, 12,79 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

35. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 27 mm, 16,76 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

36. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 28 mm, 12,45 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

37. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 28 mm, 12,34 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

38. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 15,35 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Nije vidljiv.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

29. Carthage, 221-210 BC, AE, 20mm, 4.17g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right, head left.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

30. Carthage (?), 221-210 BC, AE, 21mm, 4.91g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Not visible.

Rev. Not visible.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

31. Carthage, 221-210 BC, AE, 21mm, 3.07g, SNG Cop, 307-314. Fragment

Obv. Part of head of Goddess Tanit, left.

Rev. Front part of horse, head left.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

32. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 27mm, 13.48g, SNG Cop, 409-413.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Not visible.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

33. Carthage (?), c. 200-146 BC, AE, 27mm, 5.56g, SNG Cop, 409-413. Fragment

Obv. Part of wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Not visible.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

34. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 27mm, 12.79g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

35. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 27mm, 16.76g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

36. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 28mm, 12.45g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

37. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 28mm, 12.34g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

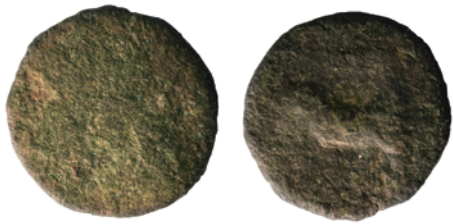
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

38. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 15.35g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Not visible.

Rev. Running horse, left.

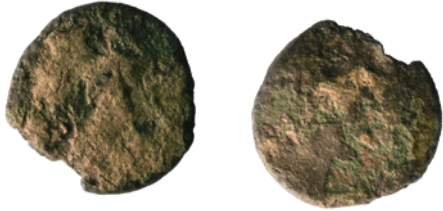
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

29

34

30

35

31

36

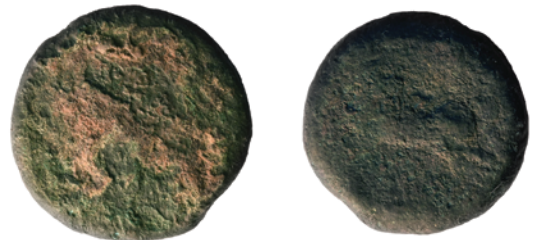
32

37

33

38

39. Egipat, Ptolomejevići, Ptolomej VI. Filometor 180.-145. pr. Kr., AE, 20 mm, 7,23 g, Svoronos 1426-1427, SNG, Cop 311-318.
Av. Glava Zeusa Amona, udesno.
Rv. Dva orla stoje, ulijevo. Natpis nije vidljiv.
Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

40. Rimaska Republika, *aes signatum* ili *aes formatum*, ulomak.
5.-3. stoljeće pr. Kr., AE, 44 x 38 x 16 mm, 128,50 g.
Kutni dio rimske lijevane ploče od slitine bakra. Na površini nema vidljivih tragova reljefa. Na drugoj strani površina je znatno propala. Po rubu je vidljiva izbočena linija od kalupa.
Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

41. Rimaska Republika, M. Titinius, as, 189.-180. pr. Kr., AE, 34 mm, 28,95 g. RCC 150/1.
Av.: Ovjenčana glava bradatog Jana. Broj I – oznaka vrijednosti na vrhu nije vidljiva.
Rv. Pramac broda, udesno. Iznad djelomično vidljiv natpis M. TITINI. U odsječku natpis ROMA jedva vidljiv.
Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

42. Kalabريا, Graxa, kvadrans, 210.-150. pr. Kr., AE, 16 mm, 1,83 g, SNG Cop, 747-748. Sear 603.
Av. Glava bradatog Zeusa, udesno.
Rv. Dva orla stoje na munji. Desno tri točke. Natpis dolje u odsječku ΓΡΑ nije vidljiv.
Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

43. Kampanija, Neapolis, 275.-250. pr. Kr., AE, 18 mm, 4,22 g, SNG ANS 492.
Av. Apolonova glava, ulijevo. Natpis ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ s lijeve strane glave nije vidljiv.
Rv. Bik čovjekolike glave stoji udesno. Iznad Nika u letu, kruni ga vijencem.
Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

44. Kelti, Taurisci, tetradrahma, đurđevački tip, 2./1. stoljeće pr. Kr., Bilon, 22 mm, 7,99 g.
Av. Muška glava s trorednom dijademom.
Rv. Konj u hodu s uzdignutom prednjom nogom, ulijevo.
Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

45. Rimsko Carstvo, August (27. pr. Kr.-14. po Kr.), as, neutvrđena kovnica na Cipru ili u Siriji, oko 25. pr. Kr., 25 mm, 9,41 g, RIC 486, RPC 2235.
Av. Gologlava bista Augusta, udesno CAESAR.
Rv. AVGVSTVS. Unutar lovorovog vijenca.
Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

46. Rimsko Carstvo, August (27. pr. Kr.-14. po Kr.), as, Rim, 7. g. pr. Kr., 27 mm, 8,57 g, RIC 431.
Av. [CAESAR AVGVST PONT MAX TRIBVNIC POT]. Gologlava bista udesno nije vidljiva.
Rv. [M. SA]LVIV[S. OTHO III VIR A A A F F]. U polju S C.
Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

39. Ptolemaic Egypt, Ptolemy VI Philometor 180-145 BC, AE, 20mm, 7.23g, Svoronos 1426-1427, SNG Cop, 311-318.
Obv. Head of Zeus Ammon, right.
Rev. Two eagles standing, left. Inscription not visible.
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

40. Roman Republic, *aes signatum* or *aes formatum*, fragment.
5th-3rd centuries BC, AE, 44x38x16mm, 128.50g.
Angular part of Roman copper-alloy cast bar. No visible traces of relief on one side. Surface on the other side rather worn out. Embossed line (trace of mold) visible along edge.
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

41. Roman Republic, M. Titinius, as, 189-180 BC, AE, 34mm, 28.95g. RCC 150/1
Obv.: Wreathed head of bearded Janus. Number I – value on top not visible.
Rev. Ship's prow, right. Inscription M. TITINI above, partly visible. Inscription ROMA in segment barely visible.
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

42. Calabria, Graxa, *quadrans*, 210-150 BC, AE, 16mm, 1.83g. SNG Cop, 747-748. Sear 603.
Obv. Head of Bearded Zeus, right.
Rev. Two eagles standing, on lightning. Three dots to the right. Inscription in segment ΓΡΑ below not visible.
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

43. Campania, Neapolis, 275.-250 BC, AE, 18mm, 4.22g. SNG ANS 492.
Obv. Head of Apollo, left. Inscription ΝΕΟΠΟΛΙΤΩΝ left of head not visible.
Rev. Bull with man-like head standing right. Nike flying above, crowning him with wreath.
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

44. Celts, Taurisci, tetradrachm, Đurđevac type, 2nd-1st centuries BC, Bilon, 22mm, 7.99g.
Obv. Male head with triple-string diadem.
Rev. Walking horse, one front leg raised, left.
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

45. Roman Empire, Augustus (27 BC – AD 14), as, unidentified Cypriot or Syrian mint, c. 25 BC, 25mm, 9.41g, RIC 486, RPC 2235
Obv. Bare-headed bust of Augustus, right CAESAR.
Rev. AVGVSTVS. Inside laurel wreath.
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

46. Roman Empire, Augustus (27 BC – AD 14), as, Rome, 7 BC, 27mm, 8.57g, RIC 431.
Obv. [CAESAR AVGVST PONT MAX TRIBVNIC POT]. Bare-headed bust, right. Details not visible.
Rev. [M. SA]LVIV[S. OTHO III VIR A A A F F]. S C in field.
Site: *Obljaj*, Donji Lapac

39

43

40

44

41

45

42

46

47. Rimsko Carstvo, Hadrijan (117.-138.), sestercij, Rim, 32 mm, 24,81 g, RIC ?

Av. Bista cara Hadrijana, udesno.

Rv. Stojeća figura.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

48. Rimsko Carstvo, Hadrijan (117.-138.), as, 26 mm, 9,25 g, RIC ?, istrošen.

Av. Glava udesno.

Rv. Stojeća figura ulijevo.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

49. Rimsko Carstvo, Marko Aurelije (161.-181.), dupondij, Rim, 24 mm, 11,11 g, RIC ?

Av. Cara M. Aurelije s bradom i zrakastom krunom na glavi, udesno.

Rv. Roma u sjedećem položaju, u ruci drži viktoriju. U odsječku SC.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

50. Rimsko Carstvo, Faustina Mlađa (147.-176.), as, Rim, 26 mm, 9,89 g, RIC ?

Av. Poprsje Faustine udesno. Natpis uokolo nije čitljiv.

Rv. S-C, između stojeća figura nalijevo. Natpis uokolo nije čitljiv.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

51. Rimsko Carstvo, Klaudije II. Gotski (254.-268.), antoninijan, Rim, 18 mm, 1,92 g, RIC 81.

Av. IMP CLAVDIVS AVG. Glava s radijalnom krunom udesno.

Rv. PAX AVGVSTI. Paks stoji nalijevo. U rukama drži maslinovu grančicu i poprečno žezlo. U polju desno H.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

52. Rimsko Carstvo, Konstantin I. i njegovi sinovi, komemorativni centenional za Konstantinopol (330.-338.), 28 mm, 1,69 g, RIC ?

Av. CONSTAN-TINOPOLI. Glava s kacigom ulijevo.

Rv. Viktorija na pramcu.

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

53. Ulomak, AE, 21 mm, 2,61 g.

Vjerojatno ulomak novca Numidije (SNG Cop, 504-517) ili Kartage (SNG Cop, 409-413).

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

54. Ulomak, AE, 23 mm, 2,66 g.

Vjerojatno ulomak novca Numidije (SNG Cop, 504-517) ili Kartage (SNG Cop, 409-413).

Nalazište: *Obljaj*, Donji Lapac

55. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 24 mm, 8,16 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

56. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 22 mm, 5,14 g, SNG Cop, 307-314.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

47. Roman Empire, Hadrian (AD 117 – 138), *sestertius*, Rome, 32mm, 24.81g, RIC ?

Obv. Emperor Hadrian's bust, right

Rev. Standing figure.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

48. Roman Empire, Hadrian (AD 117 – 138), *as*, 26mm, 9.25g, RIC ?, worn out.

Obv. Head right.

Rev. Standing figure left.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

49. Roman Empire, Marcus Aurelius (AD 161 – 181), *dupondius*, Roma, 24mm, 11.11g, RIC ?

Obv. Emperor M. Aurelius, bearded and with radiant crown, right.

Rev. Roma seated, holding Victory. In segment SC.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

50. Roman Empire, Faustina II Minor (AD 147 – 176), *as*, Rome, 26mm, 9.89g, RIC ?

Obv. Faustina's bust, right. Illegible inscription around it.

Rev. S-C, with standing figure (left) in between. Illegible inscription around it.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

51. Roman Empire, Claudius II Gothicus (AD 254 – 268), *antoninianus*, Roma, 18mm, 1.92g, RIC 81.

Obv. IMP CLAVDIVS AVG. Head with radiant crown, right.

Rev. PAX AVGVSTI. Pax standing left, holding up olive branch and scepter. H in right field.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

52. Roman Empire, Constantine I and his sons, commemorative *centenionalis* for Constantinople (AD 330 – 338), 28mm, 1.69g, RIC ?

Obv. CONSTAN-TINOPOLI. Helmeted head left.

Rev. Victory on ship's bow.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

53. Fragment, AE, 21mm, 2.61g.

Probably fragment of Numidian (SNG Cop 504-517) or Carthaginian (SNG Cop, 409-413) coin.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

54. Fragment, AE, 23mm, 2.66g.

Probably fragment of Numidian (SNG Cop, 504-517) or Carthaginian (SNG Cop, 409-413) coin.

Site: *Obljaj*, Donji Lapac

55. Carthage, 221-210 BC, AE, 24mm, 8.16g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right, head left.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

56. Carthage, 221-210 BC, AE, 22mm, 5.14g, SNG Cop, 307-314.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right, head left.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

47

52

48

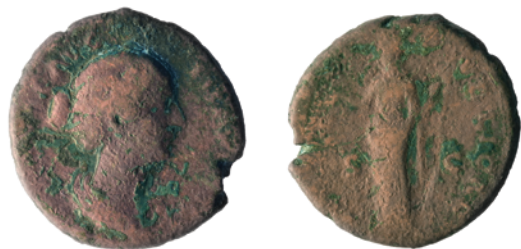
53

49

54

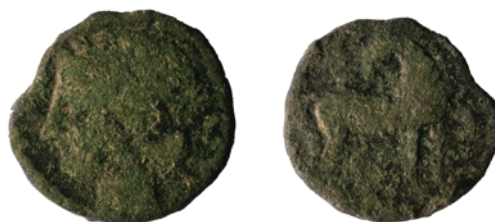
50

55

51

56

57. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 20 mm, 4,40 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
58. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 22 mm, 6,70 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
59. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 23 mm, 3,81 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Nije vidljiv.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
60. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 22 mm, 6,11 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
61. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 21 mm, 3,86 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
62. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 19 mm, 4,18 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
63. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 21 mm, 5,55 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
64. Kartaga, 221.-210. pr. Kr., AE, 19 mm, 3,77 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
65. Kartaga (?), 221.-210. pr. Kr., AE, 22 mm, 5,48 g, SNG Cop, 307-314.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno, glave zakrenute ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca
66. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 29 mm, 18,11 g, SNG Cop, 409-413.
Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.
Rv. Konj okrenut desno.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

57. Carthage, 221-210 BC, AE, 20mm, 4.40g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
58. Carthage, 221-210 BC, AE, 22mm, 6.70g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
59. Carthage, 221-210 BC, AE, 23mm, 3.81g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Not visible.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
60. Carthage, 221-210 BC, AE, 22mm, 6.11g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
61. Carthage, 221-210 BC, AE, 21mm, 3.86g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
62. Carthage, 221-210 BC, AE, 19mm, 4.18g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
63. Carthage, 221-210 BC, AE, 21mm, 5.55g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
64. Carthage, 221-210 BC, AE, 19mm, 3.77g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
65. Carthage (?), 221-210 BC, AE, 22mm, 5.48g, SNG Cop, 307-314.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right, head left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci
66. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 29mm, 18.11g, SNG Cop, 409-413.
Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.
Rev. Horse right.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

57

62

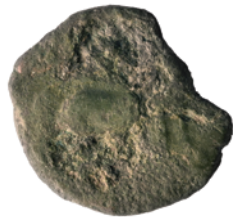
58

63

59

64

60

65

61

66

67. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 29 mm, 14,60 g, SNG Cop, 409-413.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

68. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 30 mm, 13,86 g, SNG Cop, 409-413.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

69. Kartaga, oko 200.-146. pr. Kr., AE, 27 mm, 17,94 g, SNG Cop, 409-413.

Av. Ovjenčana glava božice Tanit, ulijevo.

Rv. Konj okrenut desno.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

70. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 28 mm, 13,77 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

71. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 28 mm, 13,01 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

72. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 13,32 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

73. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 25 mm, 8,85 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

74. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 27 mm, 15,54 g, SNG Cop, 504-517.

Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.

Rv. Nije vidljiv.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

75. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 25 mm, 7,19 g, SNG Cop, 504-517. Ulomak.

Av. Prednji dio muške ovjenčane glave, ulijevo.

Rv. Stražnja dio konja.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

76. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 5,28 g, SNG Cop, 504-517. Ulomak.

Av. Nije vidljiv.

Rv. Konj u trku, ulijevo.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

67. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 29mm, 14.60g, SNG Cop, 409-413.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

68. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 30 mm, 13.86g, SNG Cop, 409-413.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

69. Carthage, c. 200-146 BC, AE, 27mm, 17.94g, SNG Cop, 409-413.

Obv. Wreathed head of Goddess Tanit, left.

Rev. Horse right.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

70. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 28mm, 13.77g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

71. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 28mm, 13.01g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

72. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 13.32g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

73. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 25mm, 8.85g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

74. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 27mm, 15.54g, SNG Cop, 504-517.

Obv. Wreathed male head, left.

Rev. Not visible.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

75. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 25mm, 7.19g, SNG Cop, 504-517. Fragment.

Obv. Front part of wreathed male head, left.

Rev. Horse, hind part.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

76. Numidia, Massinisa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 5.28g, SNG Cop, 504-517. Fragment.

Obv. Not visible.

Rev. Running horse, left.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

67

72

68

73

69

74

70

75

71

76

77. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 27 mm, 10,56 g, SNG Cop, 504-517.
Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.
Rv. Konj u trku, ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

78. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 12,24 g, SNG Cop, 504-517.
Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.
Rv. Konj u trku, ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

79. Numidija (?), Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 9,35 g, SNG Cop, 504-517.
Av. Nije vidljiv.
Rv. Konj u trku, ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

80. Numidija (?), Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 26 mm, 9,35 g, SNG Cop, 504-517.
Av. Nije vidljiv.
Rv. Konj u trku, ulijevo.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

81. Numidija, Masinisa ili Micipsa, 208.-148. ili 148.-118. pr. Kr., AE, 27 mm, 13,07 g, kontramarka, SNG Cop, 508.
Av. Ovjenčana muška glava, ulijevo.
Rv. Konj u trku, ulijevo. Kontramarka po sredini, u trupu konja – glava Zeusa Amona.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

82. Egipat, Ptolomejevići, Aleksandrija, AE, 20 mm, 7,77 g, SNG ?
Av. Nije vidljiv.
Rv. Nije vidljiv.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

83. Egipat, Ptolomejevići, Aleksandrija, AE, 28 mm, 9,64 g, SNG ?
Ulomak.
Av. Lijevi dio glave Zeusa Amona.
Rv. Desni dio orla u stojećem položaju.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

84. Rimski Republika, *aes formatum*, ulomak, 5.-3. stoljeće, pr. Kr., AE, 48 x 42 x 22 mm, 238,22 g.
Četvrtina tzv. „pogačice“ – slitine bakra lijevane u oble komade koji su se naknadno dijelili na manje komade.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

85. Rimski Republika, *aes formatum*, ulomak, 5.-3. stoljeće pr. Kr., AE, 40 x 35 x 17 mm, 114,05 g.
Četvrtina tzv. „pogačice“ – slitine bakra lijevane u oble komade koji su se naknadno dijelili na manje komade.
Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

77. Numidia, Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 27mm, 10.56g, SNG Cop, 504-517.
Obv. Wreathed male head, left.
Rev. Running horse, left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

78. Numidia, Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 12.24g, SNG Cop, 504-517.
Obv. Wreathed male head, left.
Rev. Running horse, left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

79. Numidia (?), Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 9.35g, SNG Cop, 504-517.
Obv. Not visible.
Rev. Running horse, left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

80. Numidia (?), Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 26mm, 9.35g, SNG Cop, 504-517.
Obv. Not visible.
Rev. Running horse, left.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

81. Numidia, Massinissa or Micipsa, 208-148 or 148-118 BC, AE, 27mm, 13.07g, kontramarka, SNG Cop, 508.
Obv. Wreathed male head, left.
Rev. Running horse, left. Countermark in center, head of Zeus Ammon in horse's body.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

82. Ptolemaic Egypt, Alexandria, AE, 20mm, 7.77g, SNG ?
Obv. Not visible.
Rev. Not visible.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

83. Ptolemaic Egypt, Alexandria, AE, 28mm, 9.64g, SNG ?
Fragment
Obv. Left part of Zeus Ammon's head.
Rev. Right part of standing eagle.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

84. Roman Republic, *aes formatum*, fragment, 5th-3rd centuries, BC, AE, 48x42x22mm, 238.22g.
A quarter of so-called "cake" – copper alloy cast in round pieces, later to be cut in smaller pieces.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

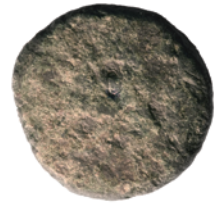
85. Roman Republic, *aes formatum*, fragment, 5th-3rd centuries BC, AE, 40x35x17mm, 114.05g.
A quarter of so-called "cake" – copper alloy cast in round pieces, later to be cut in smaller pieces.
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

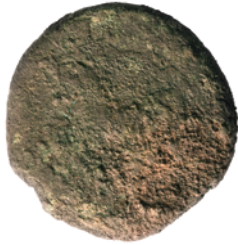
77

82

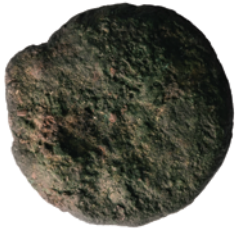
78

83

147

79

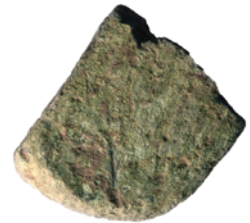
84

80

85

81

86. Rimaska Republika, 2.-1. stoljeće pr. Kr., ulomak sitnije nominalne republikanskog asa. AE, 23 mm, 5,02 g.

Av. Donji dio glave.

Rv. Desni dio pramca broda. Slovo A, od natpisa ROMA u odsječku.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

87. Sicilija, Sirakuza, Hijeron II. (274.-216. pr. Kr.), AE, 19 mm, 5,32 g, SNG Cop, 844-856.

Av. Ovjenčana glava Posejdona, ulijevo.

Rv. Vrh trozuba. Detalji i natpis nisu vidljivi.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

88. Sicilija, Sirakuza, Peta Demokracija (215.-212. pr. Kr.), AE, 21 mm, 10,65 g, SNG Cop, 888.

Av. Ovjenčana glava Apolona.

Rv. Dioskuri jašu konje, udesno. Ispod natpis ΣΥΠΑΚΟΣΙΩΝ.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

89. Makedonija, kralj Perzej (179.-168. pr. Kr.) AE, 21 mm, 7,88 g, SNG Cop ?

Av. Glava Perzeja s kritalom kacigom desno.

Rv. Orao stoji raširenih krila – uokolo monogrami od grčkih slova.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

90. Kovanica izgorena i deformirana. AE, 28 mm, 13,60 g.

Vjerojatno novac Numidije (SNG Cop, 504-517) ili Kartage (SNG Cop, 409-413).

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

91. Ulomak, izgoren, AE, 27 mm, 9,57 g.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

92. Ulomak, izgoren, AE, 26 mm 4,41 g.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

93. Ulomak, izgoren, AE, 25 mm, 5,81 g.

Nalazište: *Gradine*, između Gornjih i Donjih Štrbaca

86. Roman Republic, 2nd-1st centuries BC, fragment of Republican *as* of lower nominal values. AE, 23mm, 5.02g.

Obv. Lower part of head.

Rev. Right part of ship's bow. Letter "A" belonging to inscription ROMA in segment.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

87. Sicily, Syracuse, Hiero II (274-216 BC), AE, 19mm, 5.32g, SNG Cop, 844-856;

Obv. Wreathed head of Poseidon, left.

Rev. Trident head. Details and inscription not visible.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

88. Sicily, Syracuse, Fifth Democracy (215-212 BC), AE, 21mm, 10.65g, SNG Cop, 888.

Obv. Wreathed head of Apollo.

Rev. Mounted Dioscuri, right. Inscription ΣΥΠΑΚΟΣΙΩΝ underneath.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

89. Macedon, King Perseus (179-168 BC) AE, 21mm, 7.88g, SNG Cop ?

Obv. Head of Perseus with winged helmet, right.

Rev. Eagle standing, wings spread. Monograms of Greek letters around it.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

90. Coin, burnt down and deformed. AE, 28mm, 13.60g. Probably fragment of Numidian (SNG Cop, 504-517) or Carthaginian (SNG Cop, 409-413) coin.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

91. Fragment, burnt down, AE, 27mm, 9.57g.

Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

92. Fragment, burnt down, AE, 26mm 4.41g.

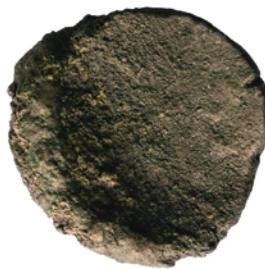
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

93. Fragment, burnt down, AE, 25mm, 5.81g.

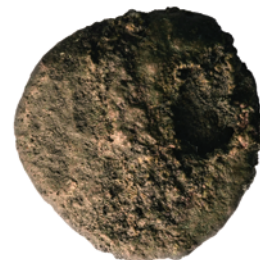
Site: *Gradine*, between Gornji Štrbci and Donji Štrbci

86

90

87

91

88

92

89

93

Podrijetlo novca Coins – provenance	<i>Umac, Brinje</i>	<i>Burzina glavica, Deringaj</i>	<i>Gradina, Mazin</i>	<i>Obljaj, Donji Lapac</i>	<i>Gradine, Štrbci</i>	Sveukupno Total
Kartaga, prije 200. pr. Kr. Carthage, earlier than 200 BC	4	3	3	5	11	26
Kartaga, poslije 200. pr. Kr. Carthage, later than 200 BC	2	2	2	2	4	12
Numidija Numidia	2	2	4	5	11	24
Numidia, Zeus Ammon countermark					1	1
Egipat, Ptolomejevići Ptolemaic Egypt				1	2	3
Rimska Republika Roman Republic				2	3	5
Sirakuza, Hijeron II. Syracuse, Hiero II	1				1	2
Sirakuza, Peta Demokracija Syracuse, Fifth Democracy					1	1
Neapolis, južna Italija Neapolis, South Italy				1		1
Graxa, južna Italija Graxa, South Italy				1		1
Kraljevina Makedonija Kingdom of Macedon					1	1
Kelti Celts				1		1
Rimsko Carstvo, do tetrahije Roman Empire, until Tetrarchy			1	7		8
Rimsko Carstvo, nakon tetrahije Roman Empire, after Tetrarchy				1		1
Ulomci, nedefinirano Fragments, undefined				2	4	6

Tablica 1. Zastupljenost novca po lokalitetima i emitentima

Table 1. Distribution of coins by sites and issuers

Kratice / Abbreviations

AE = *L'Année épigraphique*, Paris

CIL = *Corpus Inscriptionum Latinarum*, Berlin

Sear = D. R. Sear, *Greek Coins and Their Values. Volume 1: Europe*, London 1978.

SNG Cop = *Sylloge Nummorum Graecorum. The Royal Collection of Coins and Medals, Danish National Museum, Volume 1: Italy - Sicily*, West Milford, New Jersey 1981; *Volume 8: Egypt - North Africa, Spain - Gaul*, West Milford, New Jersey 1994.

Svoronos = J. N. Svoronos, *Ta nomismata tou kratous ton Ptolemaion*, Athen 1904.

RE = *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, Stuttgart 1893-1980.

RIC = *Roman Imperial Coinage*, London

RPC = *Roman Provincial Coinage*, London-Paris

RRC = M. H. Crawford, *Roman Republican Coinage*, Cambridge 1974.

Literatura / Bibliography

Bahrfeldt, M. von, 1901 – *Der Münzfund von Mazin (Croatien), Afrikanische und Italische Kupfermünzen, Aes rude und signatum. Eine vorläufige Erörterung der Barrenfrage*, Berlin, 1901.

Bakarić, L. (ur.), 2017 – *Japodi – zaboravljeni gorštaci / lapodes – the forgotten highlanders*, Zagreb, 2017.

Balen Letunić, D., 2012. – Bilješka o japodskom pektoralu iz Burzine glave, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 3.s. 45, Zagreb, 2012, 49-60.

Balen Letunić, D. – Perkić, D., 2017 – Onostrani ili transalpinski gradovi / Transalpine cities, or cities on the far side of the Alps, u: *Japodi – zaboravljeni gorštaci / lapodes – the forgotten highlanders*, Bakarić, L. (ur.), Zagreb, 2017, 69-81.

Batović, Š., 1987 – Liburnska grupa, u: *Praistorija jugoslavenskih zemalja V. Željezo doba*, Benac, A. (ur.), Sarajevo, 1987, 339-390.

Batović, Š., 2012 – Predrimski novci iz južne Italije na istočnom jadranskom primorju / Le monete preromane dall'Italia meridionale sulla sponda orientale dell'Adriatico, *Diadora* 25 (2011), Zadar, 2012, 7-46.

Bertol, A., 2014 – Individual finds or a coin hoard: Analysis of the Mazin-type material from the Sveta Trojica hillfort site near Starigrad Paklenica, u: *Miscellanea historiae antiquitatis: Proceedings of the First Croatian – Hungarian PhD Conference on Ancient History*, Németh, G. – Bajnok, D. (ur.), Budapest – Debrecen, 2014, 111-142.

Bertol, A. – Farac, K., 2012 – Aes rude and aes formatum – a new typology based on the revised Mazin hoard, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 3.s. 45, Zagreb, 2012, 93-112.

Bonačić Mandinić, M., 2006 – Aes rude i ostava sjevernoafričkog novca iz Arheološkog muzeja u Splitu, *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku* 99, Split, 2006, 195-205.

Brunšmid, J., 1897 – Nekoliko našašća novaca na skupu u Hrvatskoj i Slavoniji. V. Našašće italjskih i afričkih novaca u Mazinu, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* N.s. 2 (1896-1897), Zagreb, 1897, 42-103.

Brunšmid, J., 1902 – Nekoliko našašća novaca na skupu u Hrvatskoj i Slavoniji. II. Dodatak k V. Našašće italjskih i afričkih novaca u Mazinu, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* N.s. 6, Zagreb, 1902, 167-184.

Brunšmid, J., 1907 – Kameni spomenici hrvatskoga narodnoga muzeja u Zagrebu, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* N.s. 9, Zagreb, 1907, 82-184.

Cesarik, N. – Glavičić, M., 2018 – Centurioni XI. legije u rimskoj provinciji Dalmaciji, u: *Stoljeće hrabrih: Rimsko osvajanje i otpor starosjedilaca u Iliriku za vrijeme Augusta i njegovih nasljednika / The century of the brave: Roman conquest and indigenous resistance in Illyricum during the time of Augustus and his heirs*, Miličević Bradač, M. – Demicheli, D. (ur.), Zagreb, 2018, 125-135.

Demicheli, D., 2015 – Conventus Liburnorum, conventus Scardonitanus, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku* 108, Split, 91-108.

Drechler-Bižić, R., 1987 – Japodska grupa, u: *Praistorija jugoslavenskih zemalja V. Željezo doba*, Benac, A. (ur.), Sarajevo, 1987, 391-441.

Dubolnić Glavan, M. – Glavaš, V., 2011 – Prilog poznavanju najstarijeg optjecaja novca na prostoru južnog Velebita / Contribution to the study of the oldest coin circulation on the territory of Southern Velebit, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 28, Zagreb, 2011, 95-122.

Dukat, Z. – Glavičić, A., 1975 – Numizmatičke vijesti iz Senja i okolice, *Senjski zbornik* 6, Senj, 1975, 167-196.

Faucher, T. – Lorber, C., 2010 – Bronze Coinage of Ptolemaic Egypt in the Second Century BC, *American Journal of Numismatics*, Second Series 22, New York, 2010, 35-80.

Glavičić, M. – Cambi, N., 2017 – Glava Augusta iz Brinja u svom historijskom i arheološkom kontekstu, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru* 59, Zadar, 2017, 1-19.

Göbl, R., 1973 – *Typologie und Chronologie der keltischen Münzprägung in Noricum*, Wien, 1973.

Grose, S. W., 1916 – Some rare coins of Magna Graecia, *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society*, Fourth Series 16, London, 1916, 201-245.

Ilkić, M., 2013 – Numizmatički nalazi, u: *50 godina Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru*, Uglešić, A. – Fadić, I. (ur.), Zadar, 2013, 87-94.

Ilkić, M., 2017 – Numizmatički nalazi s područja Ljupča, u: *Župa Ljubač – zrcalo povijesnih i geografskih mijena u sjeverozapadnom dijelu Ravnih kotara*, Faričić, J. – Lenkić, J. (ur.), Zadar, 2017, 152-181.

Ilkić, M. – Čelhar, M., 2017 – South-liburnian pre-Imperial numismatic finds from southern Italy and Sicily, u: *XV International Numismatic Congress. Taormina 2015: Proceedings*, Caccamo Caltabiano, M. (ur.), Roma – Messina, 2017, 489-492.

Ilkić, M. – Čerina, I. – Čerina, S., 2014 – Novac iz Bukovice od 3. stoljeća prije Krista do 68. godine poslije Krista, u: *INCC 2013: Zbornik radova 7. međunarodnoga numizmatičkog kongresa u Hrvatskoj*, Dobričić, J. (ur.), Rijeka, 2014, 65-75.

Ilkić, M. – Filipčić, D. – Kramberger, V., 2012 – *Ususret antičkoj numizmatiki*, Zadar, 2012.

- Ilkić, M. – Kožul, P. – Čurković, I., 2014 – Numizmatički nalazi s područja Općine Ražanac, u: *INCC 2013: Zbornik radova 7. međunarodnoga numizmatičkog kongresa u Hrvatskoj*, Dobričić, J. (ur.), Rijeka, 2014, 76-93.
- Ilkić, M. – Kožul, P., 2016 – Numizmatički nalazi s prapovijesne gradine Gradac kod mjesta Smokvice na otoku Pagu, u: *INCC 2016: Zbornik radova 8. međunarodnoga numizmatičkog kongresa u Hrvatskoj*, Dobričić, J. (ur.), Rijeka, 2016, 89-96.
- Ilkić, M. – Rebić, M., 2014 – Noviji nalazi predcarskog novca iz Japodije i južne Liburnije, u: *INCC 2013: Zbornik radova 7. međunarodnoga numizmatičkog kongresa u Hrvatskoj*, Dobričić, J. (ur.), Rijeka, 2014, 94-108.
- Kos, P., 1997 – Interpretacija (antičnih) novčanih najdb. Metodologija – njene mogućnosti in pasti, *Arheološki vestnik* 48, Ljubljana, 1997, 97-115.
- Kos, P., 1998 – *Leksikon antičke numizmatike*, Zagreb, 1998.
- Lisičić, V., 1979 – Nalazi noričkih tetradrahmi u posjedu Arheološkog muzeja u Zagrebu, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 3.s. 10-11 (1977-1978), Zagreb, 1979, 235-256.
- Ljubić, Š., 1882 – Putopisne arheološke bilješke od Ogulina do Prozora, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva* 4, Zagreb, 1882, 12-23.
- Marun, L., 1998 – *Starinarski dnevници*, Split, 1998.
- Marveggio, C., 2014 – La Storia della Moneta 2. Dall'aes rude all'aes signatum, *L'Arte della Moneta* 26, Milano, 2014, 2-6.
- Mirnik, I., 1982 – Skupni nalazi novca iz Hrvatske. III. Skupni nalaz afričkog novca i aes rude iz Štikade, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 3.s. 15, Zagreb, 1982, 149-167.
- Mirnik, I., 1987 – Circulation of North African etc. currency in Illyricum, *Arheološki vestnik* 38, Ljubljana, 1987, 369-392.
- Mirnik, I., 1987a – Skupni nalazi novca iz Hrvatske, V. Ostava iz Gračaca iz godine 1926., *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 3.s. 20, Zagreb, 1987, 49-64.
- Mirnik, I., 2009 – Nacrt numizmatičke topografije Like, u: *Identitet Like: korijeni i razvitak*, Knjiga II., Holjevac, Ž. (ur.), Zagreb-Gospić, 2009, 442-492.
- Olujić, B., 2007 – *Povijest Japoda. Pristup*, Zagreb, 2007.
- Olujić, B., 2007a – Sustavno arheološko istraživanje lokaliteta Viničica kod Josipdola, *Modruški zbornik* 1, Modruš, 2007, 53-69.
- Olujić, B., 2011 – Istraživanje arheološkog lokaliteta Viničica kod Josipdola (2005.–2010.), *Modruški zbornik* 4-5, Modruš, 2011, 137-158.
- Patsch, K., 1990 – *Lika u rimsko doba*, Gospić, 1990.
- Šeparović, T., 2003 – Predrimski novac u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika, *Opuscula archeologica* 27, Zagreb, 2003, 417-433.
- Šeparović, T., 2011 – Novac s Garduna u Muzeju Cetinske krajine, u: *Arheološka istraživanja u Cetinskoj krajini*, Librenjak, A. – Tončinić D. (ur.), Izdanja Hrvatskog arheološkog društva 27, Zagreb, 2011, 49-67.
- Šešelj, L. – Ilkić, M., 2015 – Maritime trade in the Pre-Roman Period in the Eastern Adriatic: a preliminary report on a ceramic and numismatic evidence in Liburnia, u: *AdriAtlas et l'histoire de l'espace adriatique du VIe s. a.C. au VIIIe s. p.C.*, Marion, Y. – Tassaux, F. (ur.), Scripta antiqua 79, Bordeaux, 2015, 419-433.
- Vecchi, I., 2013 – *Italian Cast Coinage: A Descriptive Catalogue of the Cast Bronze Coinage and Its Struck Counterparts in Ancient Italy from the 7th to 3rd Centuries BC*, London, 2013.
- Veith, G., 1914 – *Die Feldzüge des C. Iulius Caesar Octavianus in Illyrien in den Jahren 35 - 33 v. Chr.*, Wien, 1914.